

РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

АНАЛИЗА СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА КВАЛИТЕТА РАДА ОСНОВНИХ ШКОЛА У ШКОЛСКОЈ 2022/2023. ГОДИНИ

Децембар 2023. године

РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

АНАЛИЗА СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА КВАЛИТЕТА
ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА ОСНОВНИХ ШКОЛА
РЕАЛИЗОВАНИХ У ШКОЛСКОЈ 2022/23. ГОДИНИ

Слађана Танасић, директор Републичког педагошког завода

Зоран Богдановић, начелник Одјељења за вредновање квалитета васпитно – образовног рада

Славко Драгосављевић, начелник Одјељења за предшколско и основно васпитање и образовање

Анализу припремили:

Милица Тителски, инспектор-просвјетни савјетник за вредновање квалитета васпитно-образовног рада

Татјана Богдановић, инспектор-просвјетни савјетник за вредновање квалитета васпитно-образовног рада

Александра Станковић, инспектор-просвјетни савјетник за вредновање квалитета васпитно-образовног рада

Жарко Ђаћић, инспектор-просвјетни савјетник за вредновање квалитета васпитно-образовног рада

Смиљана Антонић, инспектор-просвјетни савјетник за вредновање квалитета васпитно-образовног рада

Александра Пухалић, инспектор-просвјетни савјетник за вредновање квалитета васпитно-образовног рада

Аријана Жујић, инспектор-просвјетни савјетник за вредновање квалитета васпитно-образовног рада

Силва Добраш, инспектор-просвјетни савјетник за вредновање квалитета васпитно-образовног рада

Техничко уређење

Владимир Радојчић, виши сарадник за информатику

САДРЖАЈ:

УВОД.....	4
Вредновање у циљу осигурања квалитета	5
васпитног и образовног рада.....	5
ОПШТИ ДИО.....	6
Циљ	6
Сврха.....	6
Задачи	6
РЕАЛИЗАЦИЈА ЗАДАТАКА.....	6
1. Архива извјештаја.....	6
2. План рада	6
3. Статистички показатељи.....	7
Укупни подаци за основне и средње школе	8
УПОРЕДНА АНАЛИЗА ПРОЦЈЕНА НИВОА КВАЛИТЕТА САМОВРЕДНОВАЊА И СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА ОСНОВНИХ ШКОЛА У ШКОЛСКОЈ 2022/23. ГОДИНИ	9
УПОРЕДНА АНАЛИЗА ПРОЦЈЕНА НИВОА КВАЛИТЕТА САМОВРЕДНОВАЊА И СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА ОСНОВНИХ ШКОЛА ПРОВЕДЕНИХ У ПРОЉЕЋЕ 2022. И ШКОЛСКОЈ 2022/23. ГОДИНИ	15
4. Сегментарне анализе по стандардима	25
Анализа стандарда 1.....	25
Анализа стандарда 2.....	30
Анализа стандарда 3.....	32
Анализа стандарда 4.....	36
Анализа стандарда 5.....	40
Анализа стандарда 6.....	43
Анализа стандарда 7.....	46
5. Закључци.....	51
6. Наредни кораци	55

УВОД

Начин праћења и вредновања рада школа развијао се током времена у складу са развојем друштвених и образовних промјена. Развојем образовних система у фокус савременог друштва долази квалитет рада школа, те се очекује транспарентан приказ остварености постављених циљева. Јачањем глобализације све више се јавља потреба за компарацијом образовних система и дефинисањем стандарда и начина вредновања квалитета образовног система. Како би одговорили бројним изазовима и промјенама у друштвеном окружењу, проводи се реформисање, стандардизација и вредновање квалитета остварених резултата.

Вредновање квалитета основног образовања проводи се у форми самовредновања и спољашњег вредновања квалитета рада школа. Самовредновањем остварује се вишеструки утицај на унапређење рада школа кроз: унапређење квалитета наставе (учења и поучавања), јачање колективне и индивидуалне одговорности запослених, остваривање веће сарадње, континуирану анализу оствареног и планирање даљег напретка. Процесом самовредновања остварује се већа повезаност и партнерска сарадња школе са родитељима и друштвеном заједницом што утиче на развој међусобног повјерења. Школа поступком самовредновања сагледава расположиве могућности и доступне (људске, материјалне и техничке) ресурсе те их ефикасније користи. Провођењем самовредновања у школи се развија потреба за прилагођавањем промјенама, усклађивањем са потребама ученика и захтјевима савременог образовања. Полазна основа за унапређење образовног система је самовредновање квалитета рада школа.

И провођење спољашњег вредновања има значајну улогу у развоју заједничке одговорности за осигуравање жељеног квалитета. Спољашњим вредновањем врши се објективнија процјена квалитета свих дефинисаних стандарда. Сагледавају се могућности за унапређење, те се компаративно прате остварени резултати. Спољашњим вредновањем на транспарентан начин се пружају информације о квалитету рада школе, како родитељима, тако и широј заједници што значајно подстиче потребу за унапређењем. Спољашњим вредновањем јача се одговорност школе за остваривање напретка, иновирање наставних модела, професионални развој наставника и ефикаснију подршку ученицима.

Самовредновање и спољашње вредновање квалитета рада школе имају заједничку улогу у осигурању квалитета образовања, јачања одговорности и унапређења система образовања како би се ученицима пружиле веће могућности за развој личних потенцијала.

Системом вредновања квалитета рада школа омогућава се идентификовање слабости и пружају се смјернице за унапређење наставног рада, праћење остварених резултата ученика, јачање одговорности за остварене резултате. Вредновањем квалитета рада школа остварује се већа транспарентност пред родитељима и друштвеном заједницом у цјелини. Праћењем и анализирањем квалитета рада, пружају се могућности за правовремену подршку школама у остваривању напретка. Запослени добијају објективне повратне информације о раду и могућностима за побољшање, чиме се подстиче стручно усавршавање и професионални развој. Вредновањем квалитета рада школа постиже се већа одговорност управљања постојећим ресурсима. Провођењем вредновања квалитета рада школа пружа се могућност образовним властима за објективно сагледавање остварених резултата, усклађивање образовних стратегија.

Вредновање у циљу осигурања квалитета васпитног и образовног рада

Осигурање квалитета представља систем и процедуре које се примјењују да би се постигао, одржао или побољшао квалитет појединачних области, а које се ослањају на процес вредновања. Вредновање је процес системске и критичке анализе дефинисаног сегмента вредновања, који укључује прикупљање релевантних података и материјала и доводи до препорука за побољшање. Самовредновање и спољашње вредновање квалитета рада, као елементи осигурања квалитета, су механизми који, путем дефинисаних стандарда, индикатора и процедура, доводе до успостављања, развоја и управљања квалитетом рада школа.

Циљ сваке организације је да произведе квалитетан производ, односно да пружи квалитетну услугу. Школа је такође организација, пружа образовне услуге и има кориснике услуга. То су њени ученици, родитељи, али и шира друштвена заједница која од школе очекује да ученицима пружи квалитетно знање, развија вјештине, оствари успјешну социјализацију и припрему за живот. Континуирано побољшање квалитета је начин размишљања али и дјеловања одговорних организација. Стога, оне примјењују системе управљања квалитетом на начин да користе неке стандардизоване системе који су међународно признати или изграђују унутрашње системе. Успостављањем система самовредновања и спољашњег вредновања квалитета рада, обезбјеђује се заједничка одговорност на праћењу, контроли и осигурању квалитета рада школе.

Поступак самовредновања представља значајан сегмент осигурања квалитета који путем сагледавања остварених резултата, јачих и слабијих области рада, јача међусобно повјерење и заједничку одговорност запослених. Школа планира активности у сврху унапређења квалитета путем вредновања сопствене праксе и увидом у комплетан живот и рад школе а на основу акционог плана.

Реализацију спољашњег вредновања врши Републички педагошки завод увидом у релевантну документацију школе дефинисану као показатеље квалитета. Спољашњим вредновањем остварује се увид у квалитет рада школе у одређеним подручјима дјеловања. Резултати и подаци добијени спољашњим вредновањем значајни су за школу, као и комплетну заједницу, као показатељи даљих корака и активности за будући рад.

Закон о основном васпитању и образовању дефинише: (Извод из Члана 186.)

(1) У школи се ради унапређења квалитета васпитно-образовног рада спроводи самовредновање и спољашње вредновање рада школе.

(2) Самовредновање рада врши школа у складу са Правилником о вредновању квалитета васпитно-образовног рада у основној школи.

(3) Самовредновање доприноси осигурању квалитета школе и подразумијева примјену прописаних стандарда квалитета рада школе, на основу информација о школи, њиховом раду и остваривању циљева.

(4) Спољашње вредновање рада школе врши Завод према свом годишњем програму рада, а у складу са правилником из става 2. овог члана.

(Службени Гласник Републике Српске - Број 81/2022)

ОПШТИ ДИО

Циљ

Циљ аналитичког истраживања је извршити квантитативну и квалитативну анализу процјена нивоа квалитета и препорука које су дефинисане у извјештајима о самовредновању и спољашњем вредновању рада школа како би се добили конкретни показатељи потреба у оквиру унапређења квалитета рада школе.

Сврха

Сврха аналитичког истраживања јесте да се на основу добијених конкретних показатеља тј. препорука о потребама за унапређењем појединих сегмената рада школе, дефинишу, на нивоу цијелог узорка, активности или радње које су најпотребније за унапређење квалитета рада школе и осигурања квалитета у школи уопште.

Задаци

Дефинисани задаци аналитичког истраживања:

1. Прикупити извјештаје о самовредновању и спољашњем вредновању квалитета рада школе реализованих у школској 2022/23. години
2. Направити план рада и подјелу задужења
3. Израдити статистичке показатеље реализованих вредновања
4. Израдити сегментарне анализе препорука по стандардима
5. Известити закључке
6. Наредни кораци

РЕАЛИЗАЦИЈА ЗАДАТАКА

1. Архива извјештаја

Током септембра 2023. године, извршено је прикупљање и архивирање извјештаја о самовредновању и спољашњем вредновању квалитета рада основних школа које су сачинили тимови за самовредновање и инспектори-просвјетни савјетници, чланови тимова спољашњих евалуатора.

2. План рада

Креиран је план рада и извршена подјела задужења за израду Анализе проведених спољашњих вредновања у оквиру Одјелења за вредновање квалитета васпитно-образовног рада. Планом је дефинисано да се активност око израде анализе реализује до краја децембра 2023. године.

3. Статистички показатељи

Инспектори-просвјетни савјетници су задужени за израду квантитативне и квалитативне анализе тј. статистичких показатеља везаних за дефинисане препоруке и њихову обраду.

Годишњим програмом рада Завода за 2022. годину, спољашње вредновање квалитета рада средњих школа је планирано у 30 основних школа.

У марту мјесецу 2023. године је реализована обука директора и педагога основних школа за организацију и реализацију процеса самовредновања и спољашњег вредновања квалитета рада школе.

Спољашња вредновања основних школа су реализована током школске 2022/23. године када је реализовано 37 спољашњих вредновања квалитета рада школа. До разлике у броју реализованих вредновања у односу на број школа на обуци је дошло због тога што седам основних школа из претходног циклуса вредновања квалитета нису вредноване из објективних разлога.

Током спољашњих вредновања рада школа, реализована су:

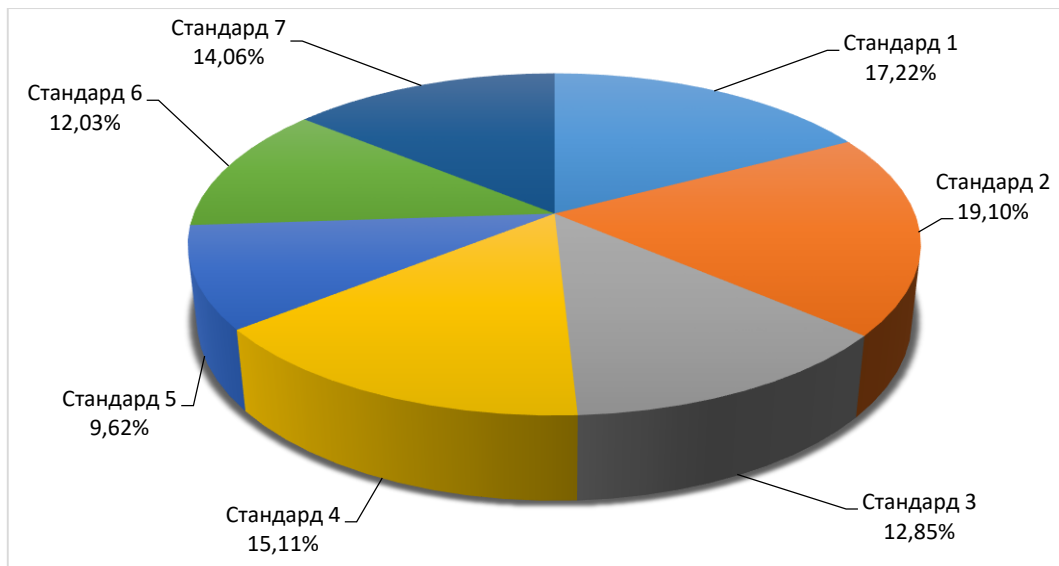
- ✓ 74 увида у општу организацију рада школа и рад директора и рад наставника,
- ✓ анкетирано је више од 370 предметних наставника,
- ✓ анкетирано је више од 370 ученика.

Приликом спољашњег вредновања квалитета рада школа било је ангажовано 30 инспектора-просвјетних савјетника и један стручни сарадник. Реализација спољашњег вредновања у једној школи је трајала два дана, што значи да је формирано 37 тимова спољашњих евалуатора и да су тимови радили током 75 радних дана. Укупан број утрошених дана, када се рачуна број дана вредновања по сваком члану тима и укупном броју тимова, износи 160 радних дана.

Након завршених спољашњих вредновања основних школа, написано је:

- ✓ 37 извјештаја о спољашњем вредновању квалитета рада школа са укупно 788 страница (око 21 страница по извјештају),
- ✓ 74 записника о општем увиду у организацију рада школе и рад директора и рад наставника.

Увидом у сегментарне анализе препорука, изречених у извјештајима о спољашњем вредновању основних школа, по стандардима, констатовано је да је изречено укупно 1249 препорука (стандард 1 - 224, стандард 2 - 253, стандард 3 - 165, стандард 4 - 170, стандард 5 - 95, стандард 6 - 158 и стандард 7 - 184).

Слика 1: Приказ процената препорука по стандардима

Укупни подаци за основне и средње школе

У школској 2022/23. години, спољашња вредновања квалитета рада школа су реализована у 55 школа (37 основних и 18 средњих школа).

Током реализације спољашњих вредновања рада школа, реализовано је:

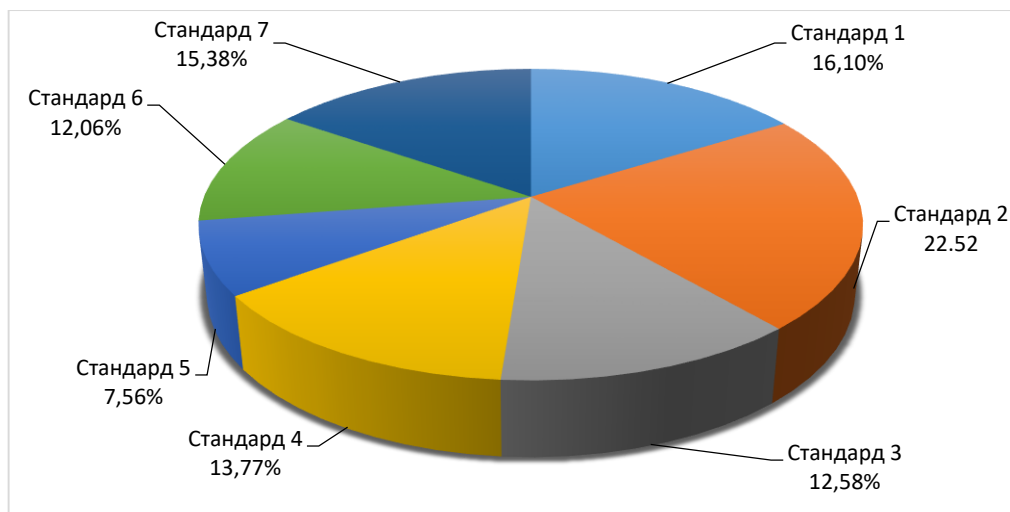
- ✓ 110 увида у општу организацију рада школа и рад директора и рад наставника,
- ✓ анкетирано је више од 550 наставника,
- ✓ анкетирано је више од 550 ученика.

Приликом спољашњег вредновања квалитета рада школа било је ангажовано 30 инспектора-просвјетних савјетника и стручних сарадника. Реализација спољашњег вредновања у једној школи је трајала два дана, што значи да је формирано 55 тимова спољашњих евалуатора и да су тимови радили током 111 радних дана. Укупан број утрошених дана, када се рачуна број дана вредновања по сваком члану тима и укупном броју тимова, износи 238 радних дана.

Након завршених спољашњих вредновања основних и средњих школа, написано је:

- ✓ 55 извјештаја о спољашњем вредновању квалитета рада школа са укупно 1143 странице (око 21 страница по извјештају)
- ✓ 110 записника о општем увиду у организацију рада школе и рад директора и рад наставника.

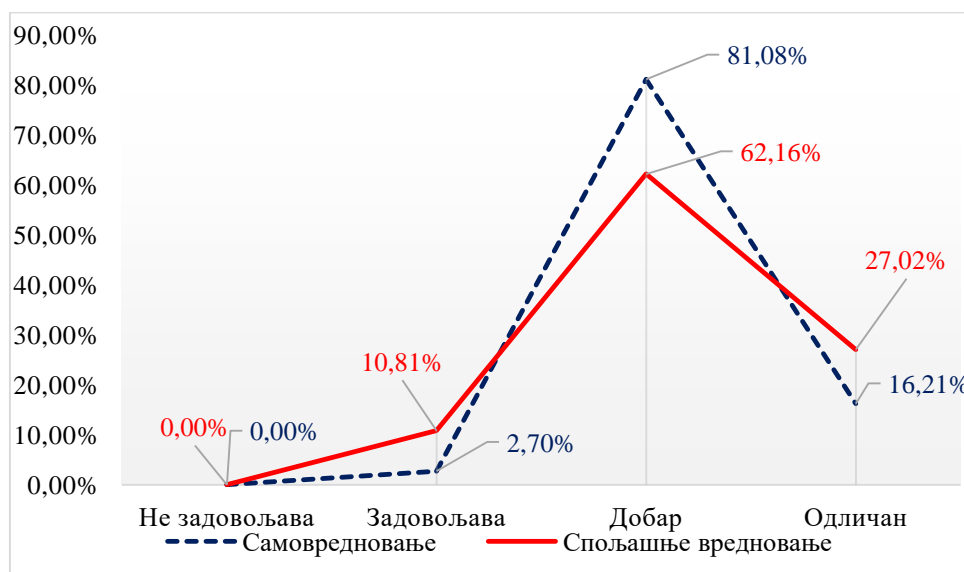
Што се тиче препорука упућених основним и средњим школама, написана је укупно 1931 препорука и то за: стандард 1 - 311, стандард 2 - 435, стандард 3 - 243, стандард 4 - 266, стандард 5 - 146, стандард 6 - 233 и стандард 7 - 297 препорука.

Слика 2: Приказ процена препорука по стандардима

УПОРЕДНА АНАЛИЗА ПРОЦЈЕНА НИВОА КВАЛИТЕТА САМОВРЕДНОВАЊА И СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА ОСНОВНИХ ШКОЛА У ШКОЛСКОЈ 2022/23. ГОДИНИ

Стандард 1 – Управљање и руковођење школом

Слика 3: Приказ процена нивоа квалитета самовредновања и спољашњег вредновања за стандард 1

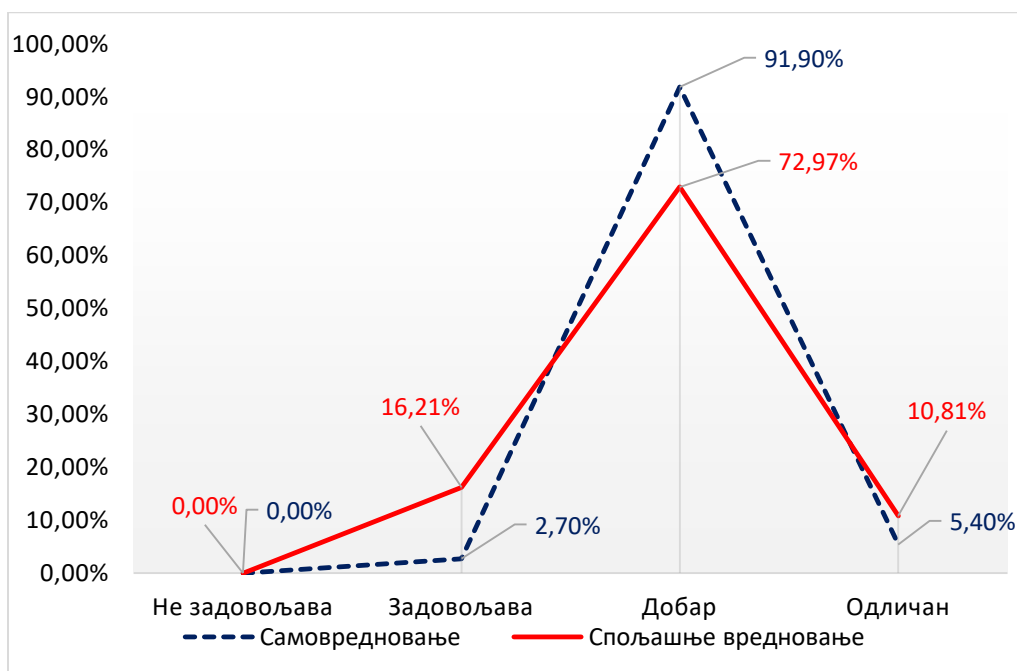
Анализом извјештаја о самовредновању је констатовано да ниједна школа није вредновала стандард 1 са „не задовољава“, док је 2,70% вредновало са „задовољава“, 81,08% са „добар“, док је 16,21% школа вредновало са „одличан“.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању је констатовано да ни једна школа у оквиру овог стандарда није вреднована са „не задовољава“, док је 10,81% вредновано са „задовољава“, 62,16% са „добар“, а 27,02% школа са „одличан“.

Упоредном анализом процена нивоа квалитета за стандард 1, констатовано је да су тимови за самовредновање и спољашње вредновање исто процијенили ниво квалитета за 20 школа, док

су се процјене нивоа разликовале за 17 школа. Тим за спољашње вредновање је процијенио ниво квалитета вишим него тим за самовредновање за 9 школа, док је снизио процјену нивоа квалитета за 8 школа.

Стандард 2 – Поучавање и учење

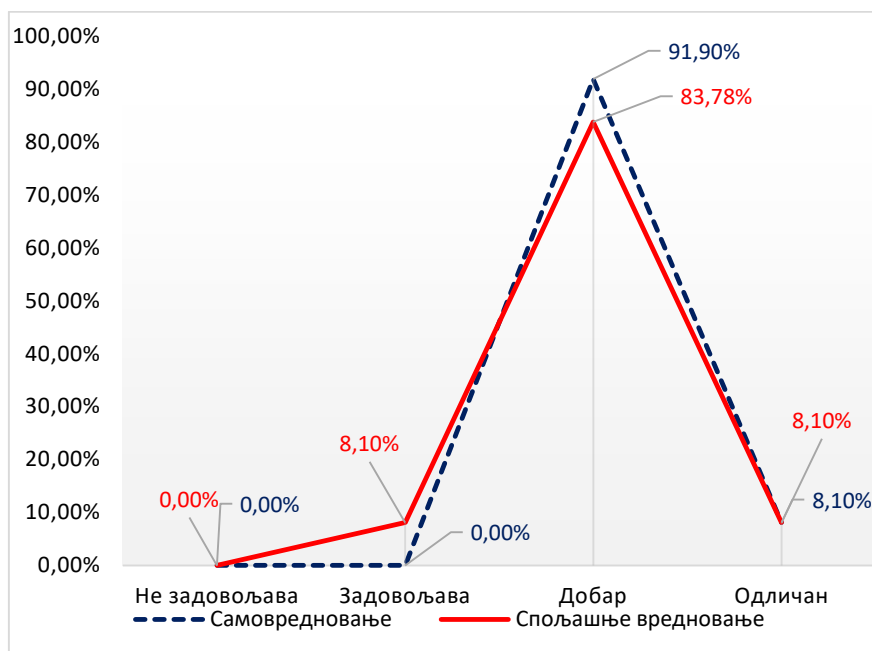
Слика 4: Приказ процјена нивоа квалитета самовредновања и спољашњег вредновања за стандард 2

Анализом извјештаја о самовредновању је констатовано да ниједна школа није вредновала стандард 2 са „не задовољава“. Са „задовољава“ је вредновало 2,70%, са „добар“ 91,90%, док је са „одличан“ вредновало 5,40% школа.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању је констатовано да ниједна школа у оквиру овог стандарда није вреднована са „не задовољава“, док је 16,21% вредновано са „задовољава“, 72,97% са „добар“, а 10,81% школа са „одличан“.

Упоредном анализом процјена нивоа квалитета за стандард 2, констатовано је да су тимови за самовредновање и спољашње вредновање исто процијенили ниво квалитета за 28 школа, док су се процјене нивоа разликовале за 9 школа. Тим за спољашње вредновање је процијенио ниво квалитета вишим него тим за самовредновање за 3 школе, док је снизио процјену нивоа квалитета за 6 школа.

Стандард 3 – Ученичка постигнућа

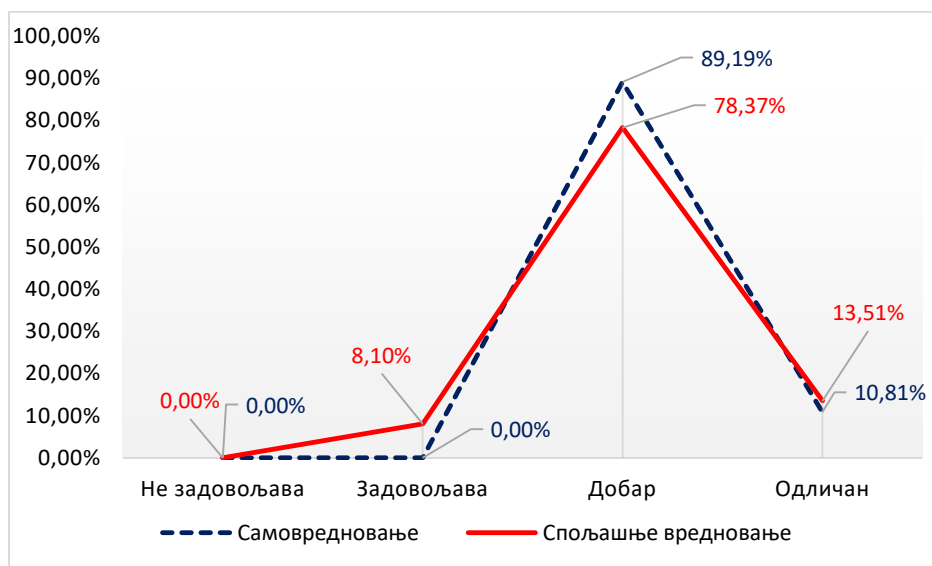
Слика 5: Приказ процјена нивоа квалитета самовредновања и спољашњег вредновања за стандард 3

Анализом извјештаја о самовредновању је констатовано да ниједна школа није вредновала стандард 3 са „не задовољава“ и „задовољава“, док је квалитет рада са „добар“ вредновало 91,90% и са „одличан“ 8,10% школа.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању је констатовано да ниједна школа у оквиру овог стандарда није вреднована са „не задовољава“, док је 8,10% вредновано са „задовољава“, 83,78% са „добар“, а 8,10% са „одличан“.

Упоредном анализом процјена нивоа квалитета за стандард 3 је констатовано да су тимови за самовредновање и спољашње вредновање исто процијенили ниво квалитета за 32 школе, док су се процјене нивоа разликовале за 5 школе. Тим за спољашње вредновање је процијенио ниво квалитета вишим него тим за самовредновање за 1 школу, док је снизио процјену нивоа квалитета за 4 школе.

Стандард 4 – Подршка ученицима

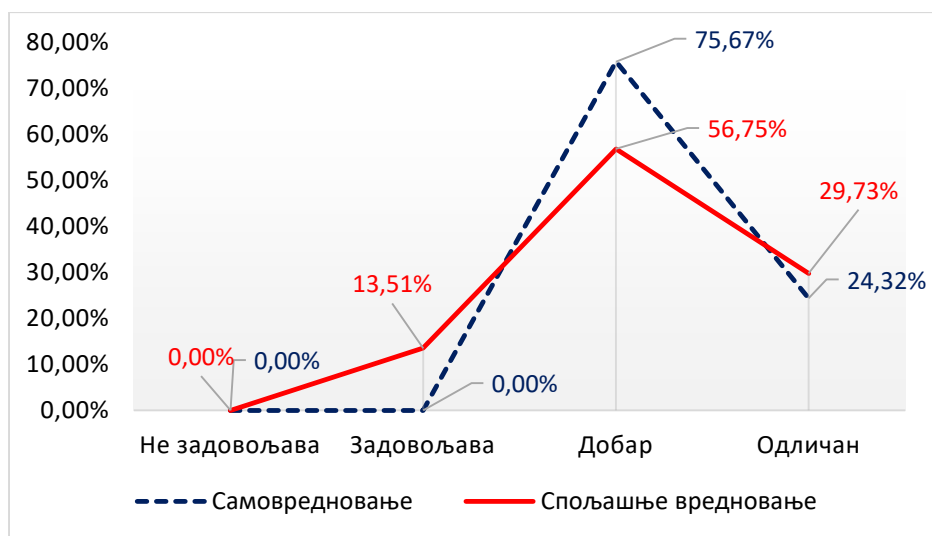
Слика 6: Приказ процјена нивоа квалитета самовредновања и спољашњег вредновања за стандард 4

Анализом извјештаја о самовредновању је констатовано да ниједна школа није вредновала стандард 4 са „не задовољава“ и „задовољава“, са „добар“ је вредновало 89,19% и са „одличан“ 10,81% школа.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању је констатовано да ниједна школа у оквиру овог стандарда није вреднована са „не задовољава“, док је 8,10% вредновано са „задовољава“, 78,37% са „добар“, а 13,51% са „одличан“.

Упоредном анализом процјена нивоа квалитета за стандард 4 је констатовано да су тимови за самовредновање и спољашње вредновање исто процијенили ниво квалитета за 31 школу, док су се процјене нивоа разликовале за 6 школа. Тим за спољашње вредновање је процијенио ниво квалитета вишим него тим за самовредновање за 6 школа, док није било снижавања процјена нивоа квалитета.

Стандард 5 – Сарадња школе са породицом и установама у локалној заједници

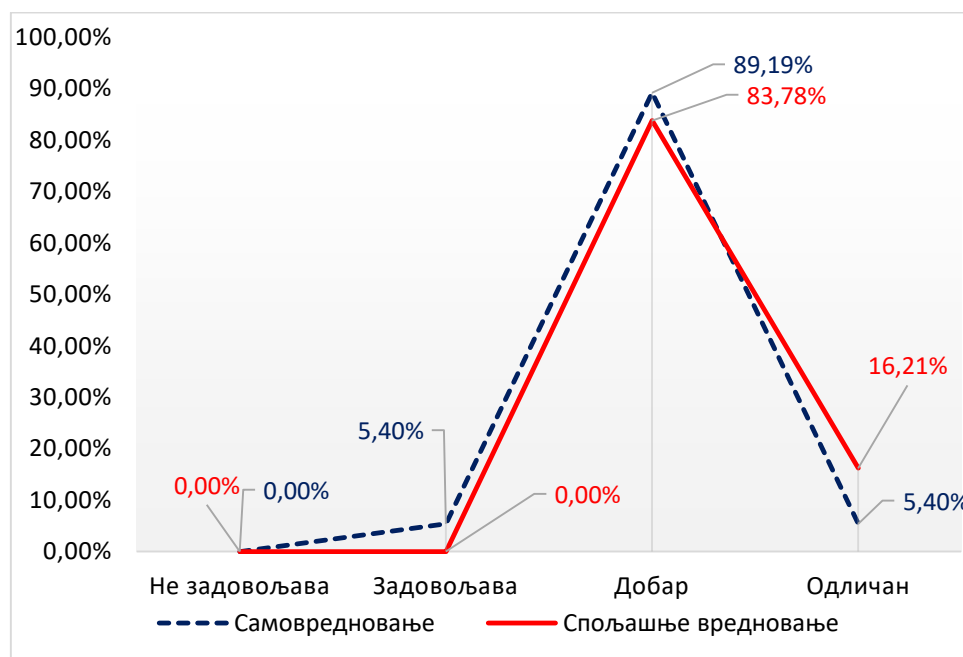
Слика 7: Приказ процјена нивоа квалитета самовредновања и спољашњег вредновања за стандард 5

Анализом извјештаја о самовредновању је констатовано да ниједна школа није вредновала стандард 5 са „не задовољава“ и „задовољава“, са „добар“ 75,67% , док је 24,32% вредновало са „одличан“.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању је констатовано да ниједна школа у оквиру овог стандарда није вреднована са „не задовољава“, док је 13,51% вредновано са „задовољава“, 56,75% са „добар“, а 29,73% са „одличан“.

Упоредном анализом процјена нивоа квалитета за стандард 5 је констатовано да су тимови за самовредновање и спољашње вредновање исто процијенили ниво квалитета за 26 школа, док су се процјене нивоа разликовале за 11 школа. Тим за спољашње вредновање је процијенио ниво квалитета вишим него тим за самовредновање за 4 школе, док је снизио процјену нивоа квалитета за 7 школа.

Стандард 6 – Људски, физички и специјалистички ресурси унутар школе

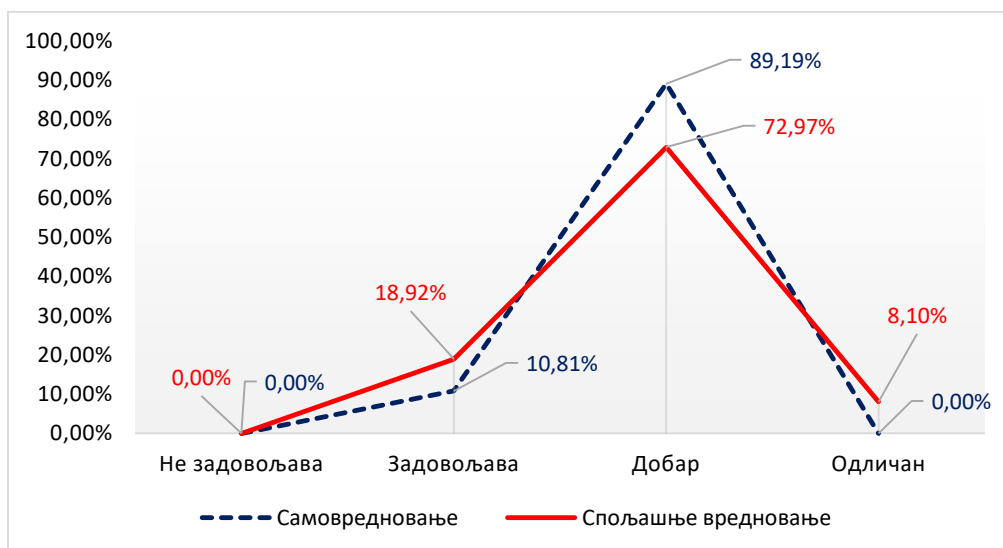
Слика 8: Приказ процјена нивоа квалитета самовредновања и спољашњег вредновања за стандард 6

Анализом извјештаја о самовредновању је констатовано да ниједна школа није вредновала стандард 6 са „не задовољава“, са „задовољава“ је вредновало 5,40%, са „добар“ 89,19% , док је са „одличан“ вредновало 5,40% школа.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању је констатовано да ниједна школа у оквиру овог стандарда није вреднована са „не задовољава“ и са „задовољава“, 83,78% са „добар“, а 16,21% са „одличан“.

Упоредном анализом процјена нивоа квалитета за стандард 6 је констатовано је да су тимови за самовредновање и спољашње вредновање исто процијенили ниво квалитета за 31 школу, док су се процјене нивоа разликовале за 6 школа. Тим за спољашње вредновање је процијенио ниво квалитета вишим него тим за самовредновање за 6 школа, док није било снижавања нивоа квалитета.

Стандард 7 – Системи и процедуре осигурања квалитета

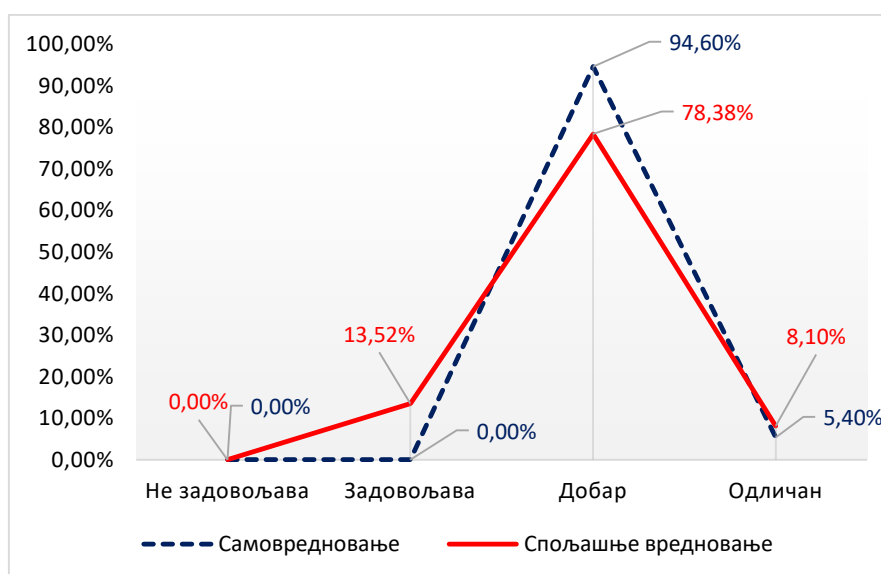
Слика 9: Приказ процјена нивоа квалитета самовредновања и спољашњег вредновања за стандард 7

Анализом извјештаја о самовредновању је констатовано да ниједна школа није вредновала стандард 7 са „не задовољава“, са „задовољава“ вредновало је 10,81%, са „добар“ 89,19%, док није било вреднованих школа са „одличан“.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању је констатовано да ниједна школа у оквиру овог стандарда није вреднована са „не задовољава“, док је 18,92% вредновано са „задовољава“, 72,97% са „добар“, а 8,10% са „одличан“.

Упоредном анализом процјена нивоа квалитета за стандард 7 је констатовано да су тимови за самовредновање и спољашње вредновање исто процијенили ниво квалитета за 27 школа, док су се процјене нивоа разликовале за 10 школа. Тим за спољашње вредновање је процијенио ниво квалитета вишим него тим за самовредновање за 4 школе, док је снижио процјену нивоа квалитета за 6 школа.

Укупна процјена нивоа квалитета рада школе

Слика 10: Приказ укупних процјена нивоа квалитета самовредновања и спољашњег вредновања

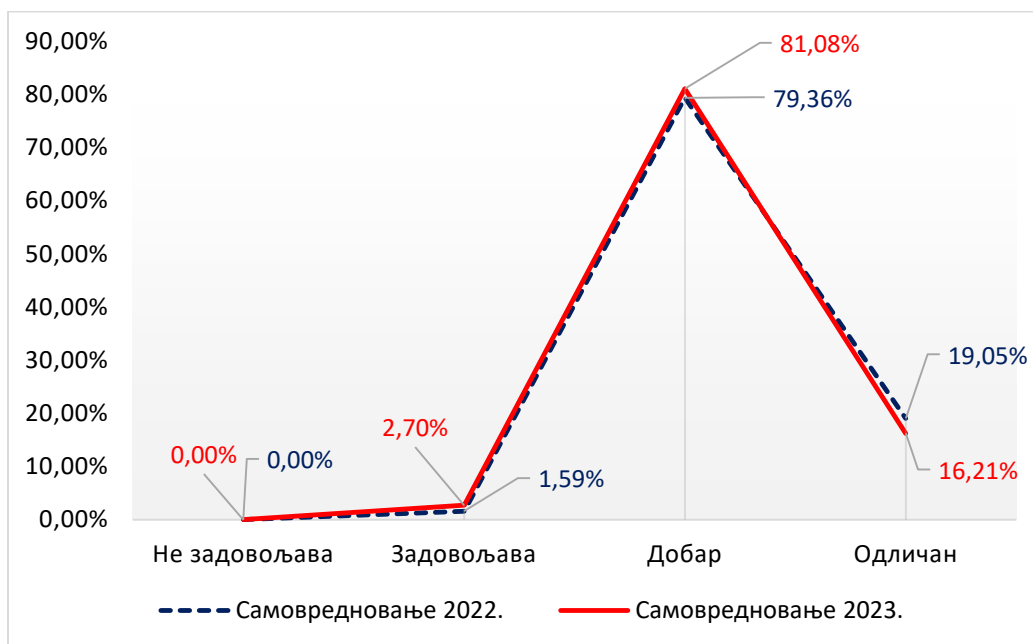
Анализом извјештаја о самовредновању је констатовано да ниједна школа није вредновала квалитет рада са „не задовољава“ нити са „задовољава“, 94,60% је вредновало са „добар“, док је 5,40% вредновало са „одличан“.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању је констатовано да квалитет рада ниједне школе није вреднован са „не задовољава“, док је 13,52% вредновано са „задовољава“, 78,38% са „добар“, а 8,10% са „одличан“.

Упоредном анализом дефинисаних укупних процјена нивоа квалитета је констатовано да су тимови за самовредновање рада школа и тимови за спољашње вредновање процијенили ниво квалитета исто за 31 школу, док су се процјене нивоа разликовале за 6 школа. Тим за спољашње вредновање је процијенио ниво квалитета вишим него тим за самовредновање за 1 школу, док је снизио процјену нивоа квалитета за 5 школа

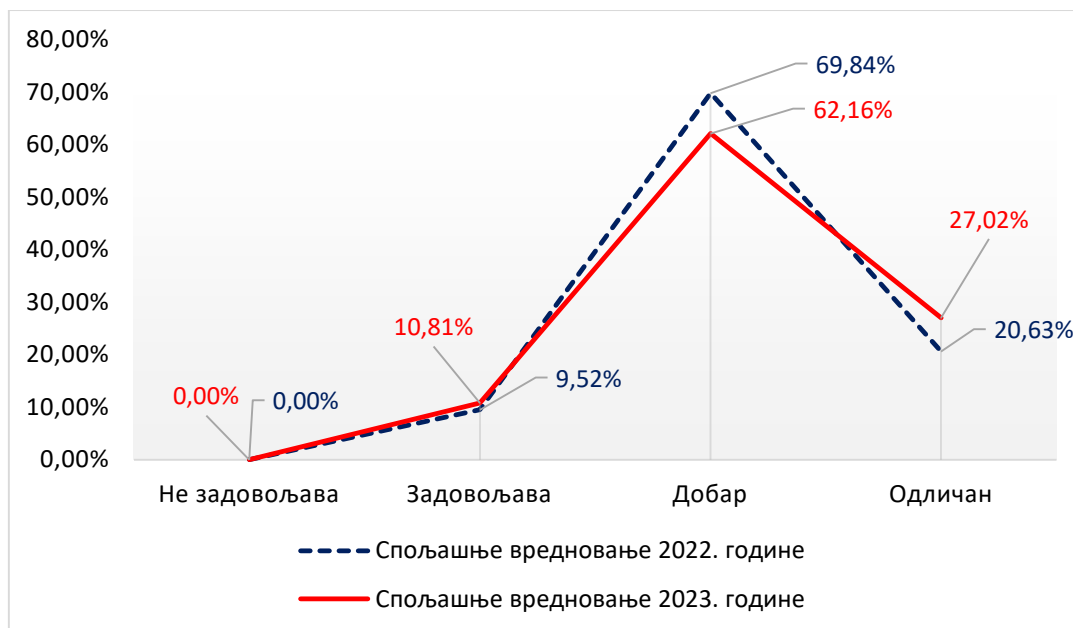
УПОРЕДНА АНАЛИЗА ПРОЦЈЕНА НИВОА КВАЛИТЕТА САМОВРЕДНОВАЊА И СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА ОСНОВНИХ ШКОЛА ПРОВЕДЕНИХ У ПРОЉЕЋЕ 2022. И ШКОЛСКОЈ 2022/23. ГОДИНИ

Стандард 1 – Управљање и руковођење школом

Слика 11: Процјене нивоа квалитета тимова за самовредновање

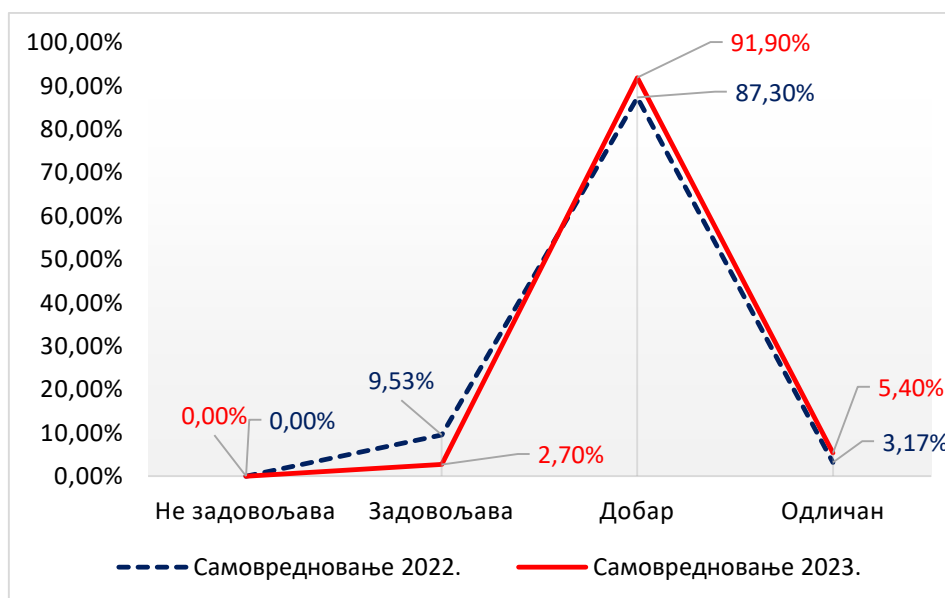
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за самовредновање обје групе школа процијенили стандард 1 скоро исто. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 1,59% школа из 2022. године тј. 2,70% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 79,36% школа из 2022. године тј. 81,08% школа из 2023. године а са „одличан“ 19,05% школа из 2022. године тј. 16,21% школа из 2023. године.

Слика 12: Процјене нивоа квалитета тимова за спољашње вредновање

Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за спољашње вредновање обје групе школа процијенили стандард 1 уз извјесне разлике. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 9,52% школа из 2022. године тј. 10,81% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 69,84% школа из 2022. године тј. 62,16% школа из 2023. године а са „одличан“ 20,63% школа из 2022. године тј. 27,02% школа из 2023. године.

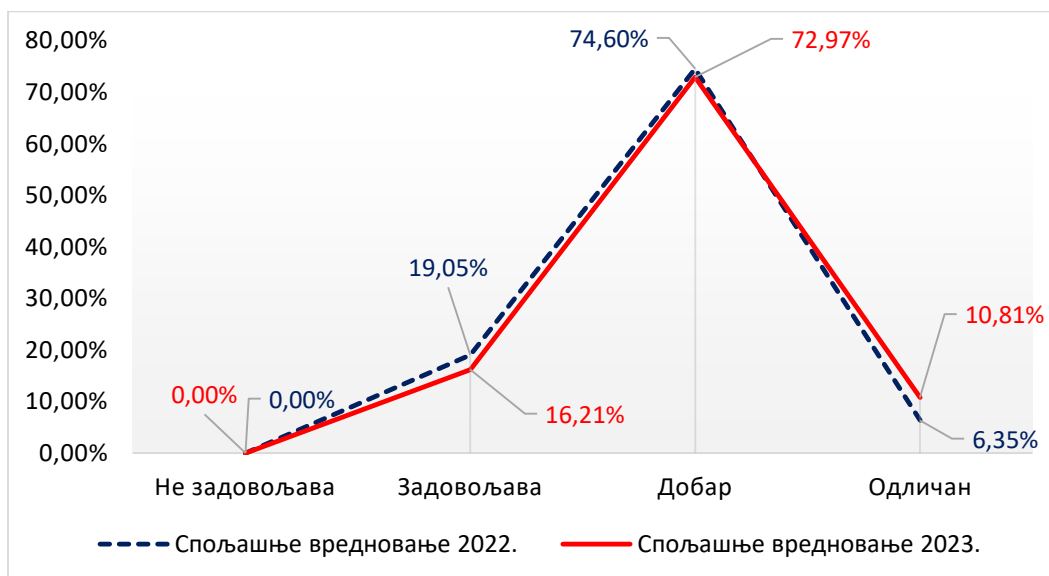
Стандард 2 – Поучавање и учење

Слика 13: Процјене нивоа квалитета тимова за самовредновање

Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за самовредновање обје групе школа процијенили стандард 2 са извјесним разликама. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 9,53% школа из 2022. године тј. 2,70% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 87,30% школа из 2022. године тј. 91,90%

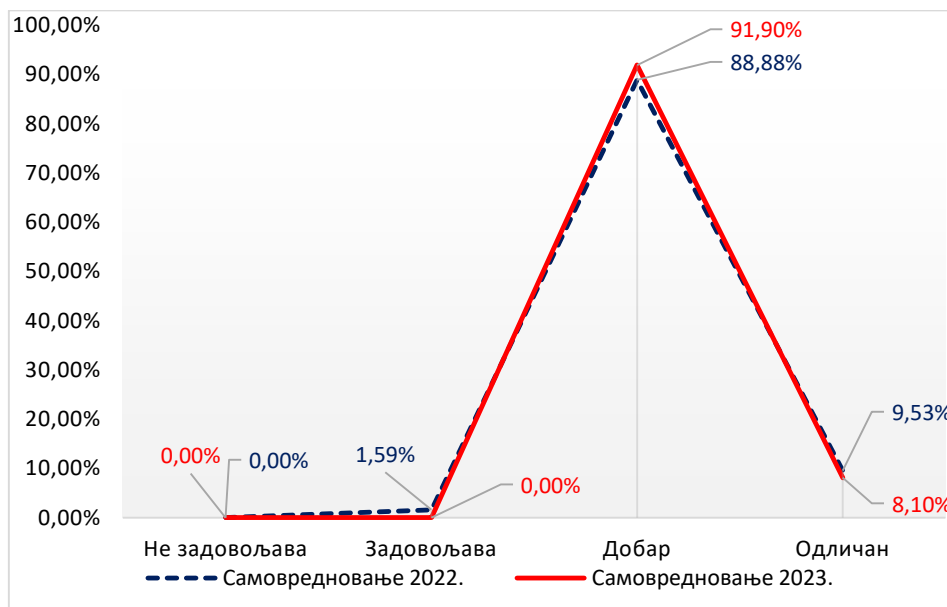
škola iz 2023. godine a sa „odličan“ 3,17% škola iz 2022. godine tj. 5,40% škola iz 2023. godine.

Слика 14: *Процјене нивоа квалитета тимова за спољашње вредновање*

Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за спољашње вредновање обје групе школа процијенили стандард 2 уз извјесне разлике. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 19,05% школа из 2022. године тј. 16,21% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 74,60% школа из 2022. године тј. 72,97% школа из 2023. године а са „одличан“ 6,35% школа из 2022. године тј. 10,18% школа из 2023. године.

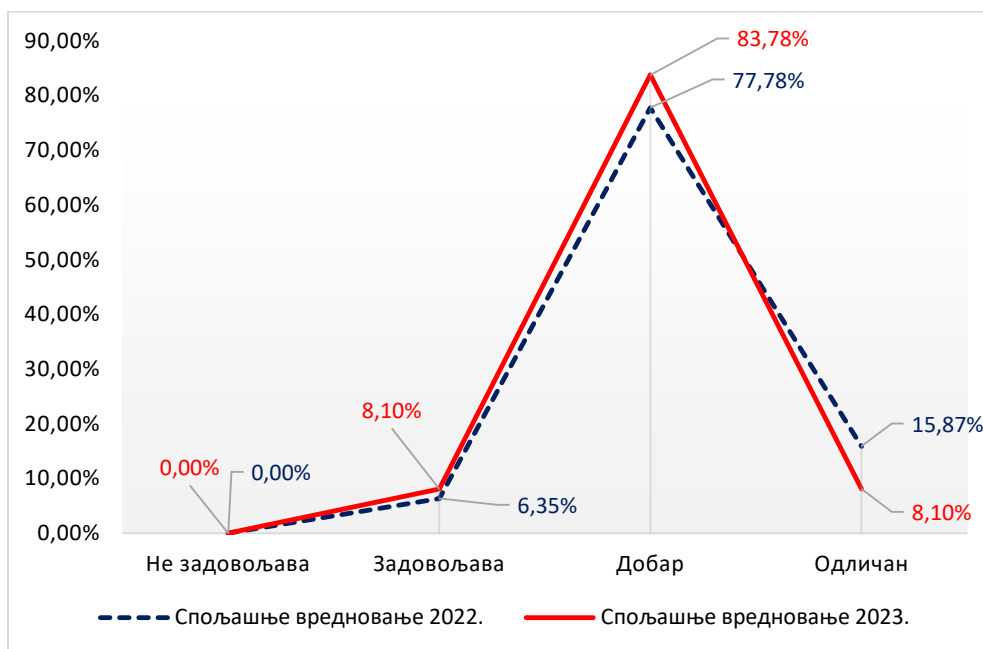
Стандард 3 – Ученичка постигнућа

Слика 15: *Процјене нивоа квалитета тимова за самовредновање*

Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за самовредновање обје групе школа процијенили стандард 3 са извјесним разликама. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 1,59% школа из 2022. године тј. ниједна

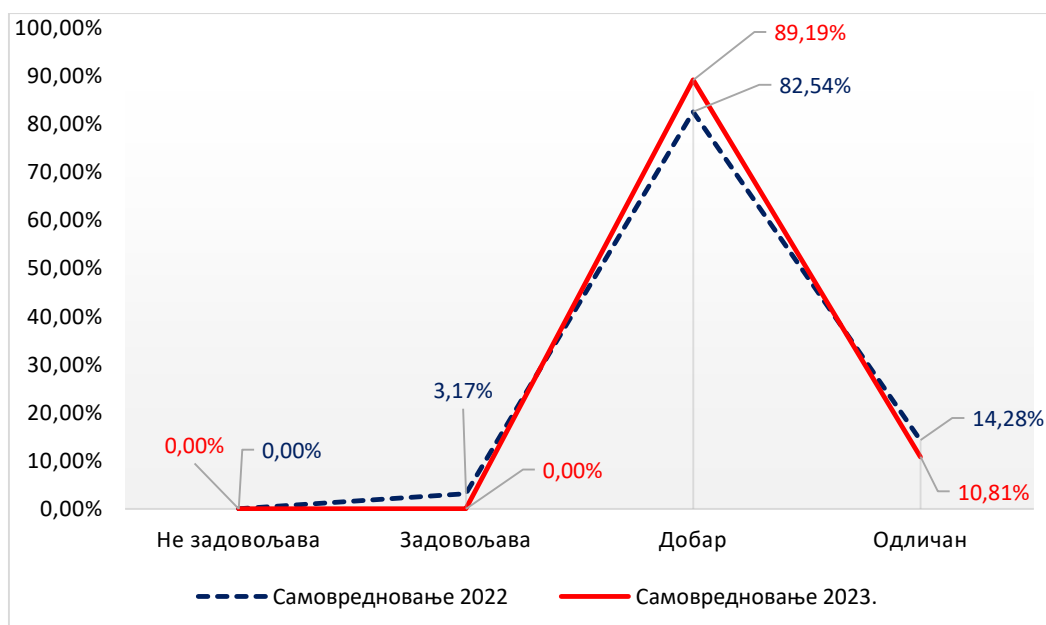
школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 88,88% школа из 2022. године тј. 91,90% школа из 2023. године а са „одличан“ 9,53% школа из 2022. године тј. 8,10% школа из 2023. године.

Слика 16: Процјене нивоа квалитета тимова за спољашње вредновање

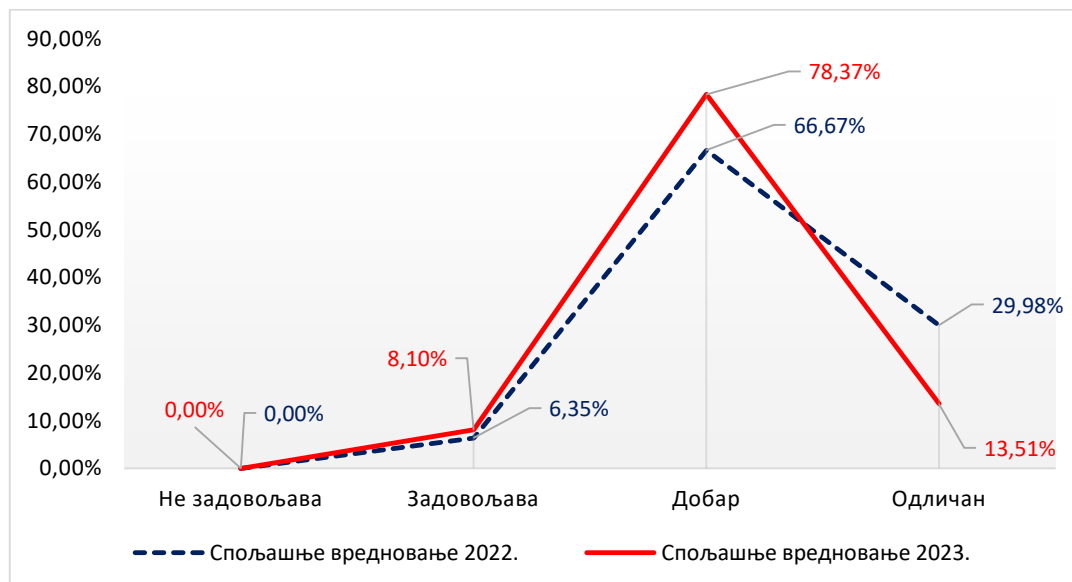
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за спољашње вредновање обје групе школа процијенили стандард 3 уз извјесне разлике. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 6,35% школа из 2022. године тј. 8,10% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 77,78% школа из 2022. године тј. 83,78% школа из 2023. године а са „одличан“ 15,87% школа из 2022. године тј. 8,10% школа из 2023. године.

Стандард 4 – Подршка ученицима

Слика 17: Процјене нивоа квалитета тимова за самовредновање

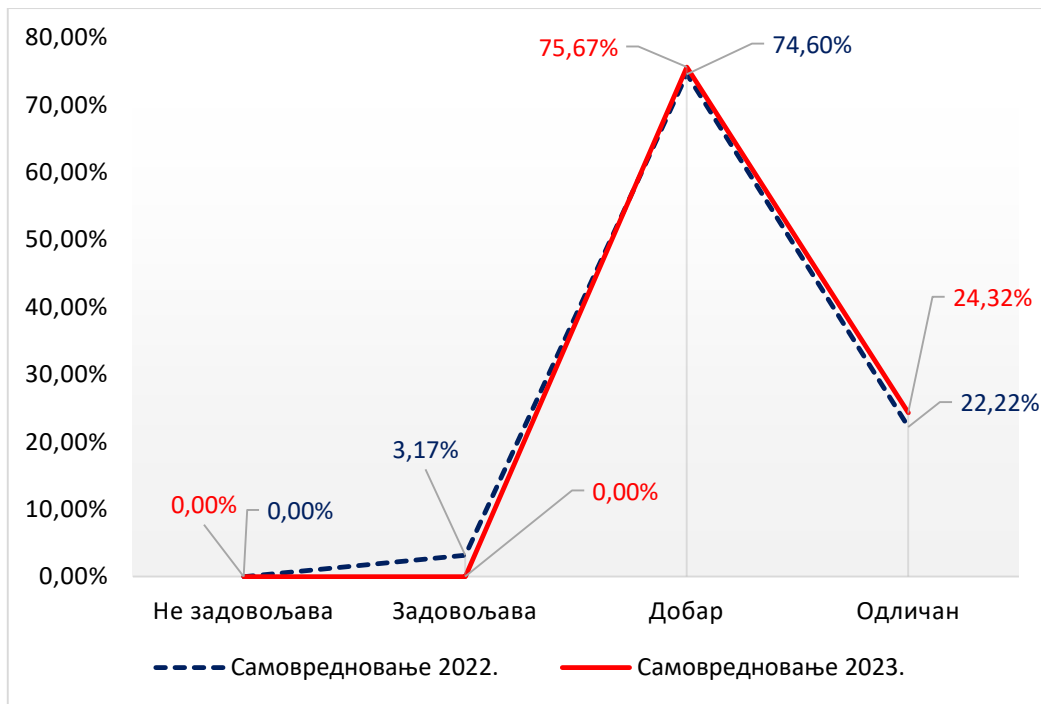
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за самовредновање обје групе школа процијенили стандард 4 са малим разликама. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 3,17% школа из 2022. године тј. ниједна школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 82,54% школа из 2022. године тј. 89,19% школа из 2023. године а са „одличан“ 14,28% школа из 2022. године тј. 10,81% школа из 2023. године.

Слика 18: *Процјене нивоа квалитета тимова за спољашње вредновање*

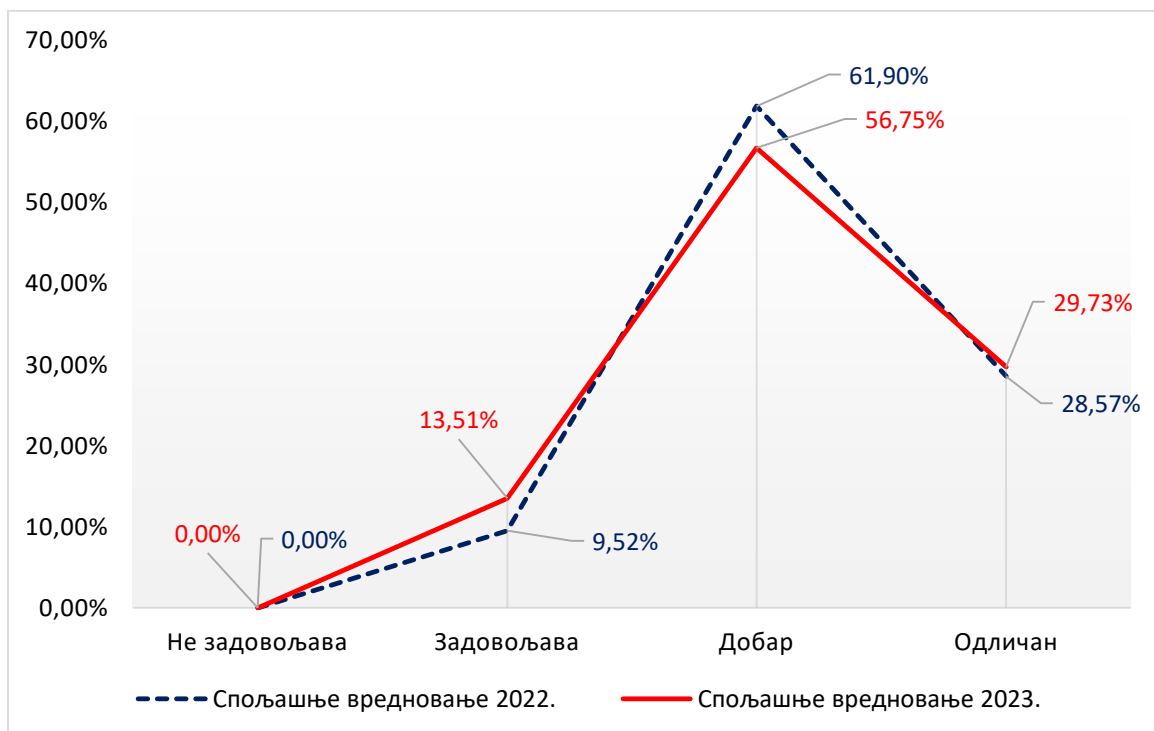
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за спољашње вредновање обје групе школа процијенили стандард 4 уз извјесне разлике. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 6,35% школа из 2022. године тј. 8,10% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 66,67% школа из 2022. године тј. 78,37% школа из 2023. године а са „одличан“ 29,98% школа из 2022. године тј. 13,51% школа из 2023. године.

Стандард 5 – Сарадња школе са породицом и установама у локалној заједници

Слика 19: Процјене нивоа квалитета тимова за самовредновање

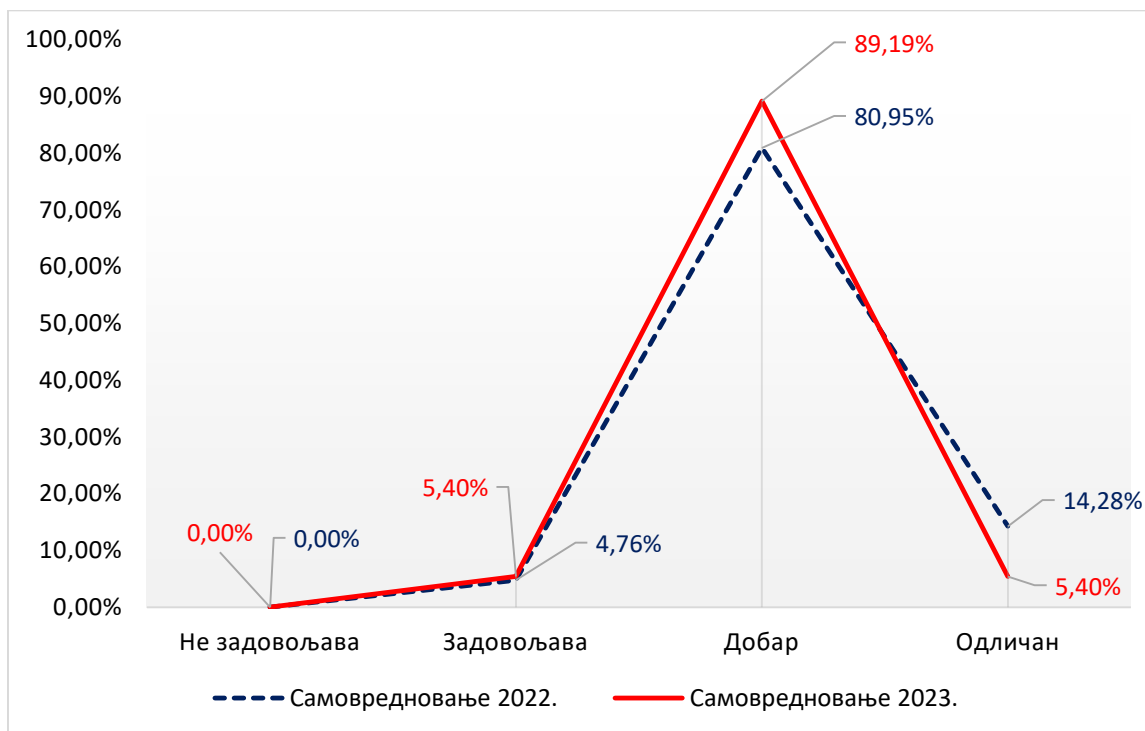
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за самовредновање обје групе школа процијенили стандард 5 са малим разликама. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 3,17% школа из 2022. године тј. ниједна школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 74,60% школа из 2022. године тј. 75,67% школа из 2023. године а са „одличан“ 22,22% школа из 2022. године тј. 24,32% школа из 2023. године.

Слика 20: Процјене нивоа квалитета тимова за спољашње вредновање

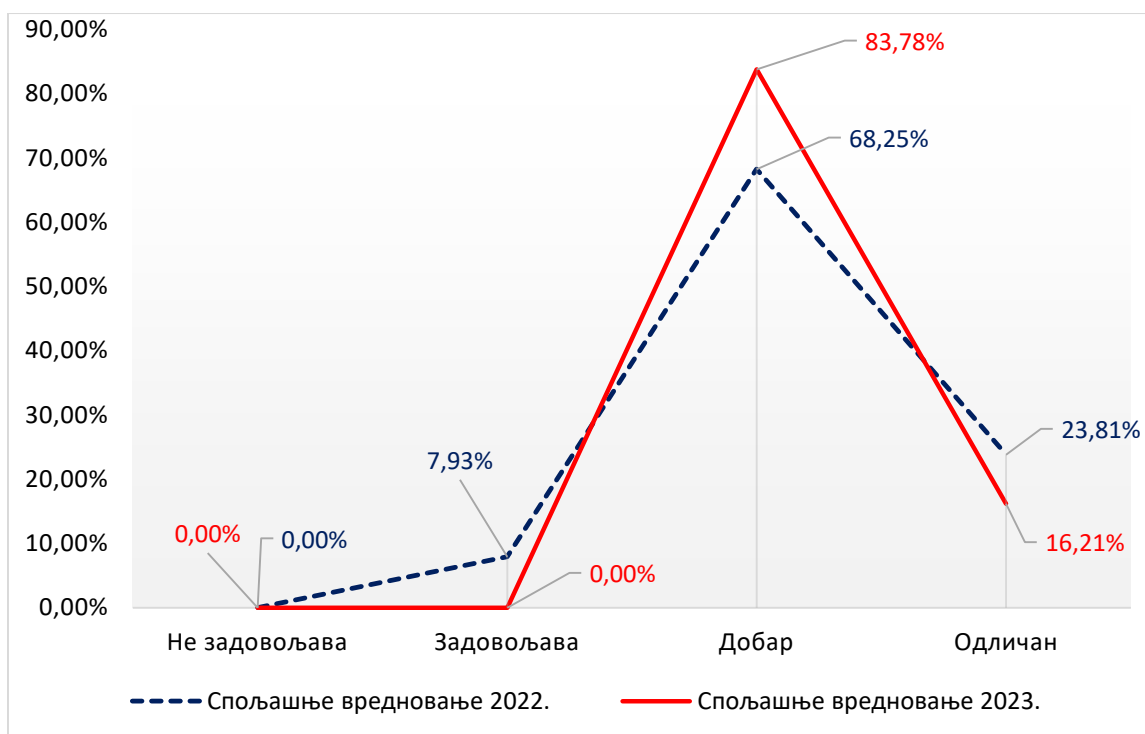
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за спољашње вредновање обје групе школа процијенили стандард 5 уз извјесне разлике. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 9,52% школа из 2022. године тј. 13,51% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 61,90% школа из 2022. године тј. 56,75% школа из 2023. године а са „одличан“ 28,57% школа из 2022. године тј. 29,73% школа из 2023. године.

Стандард 6 – Људски, физички и специјалистички ресурси унутар школе

Слика 21: Процјене нивоа квалитета тимова за самовредновање

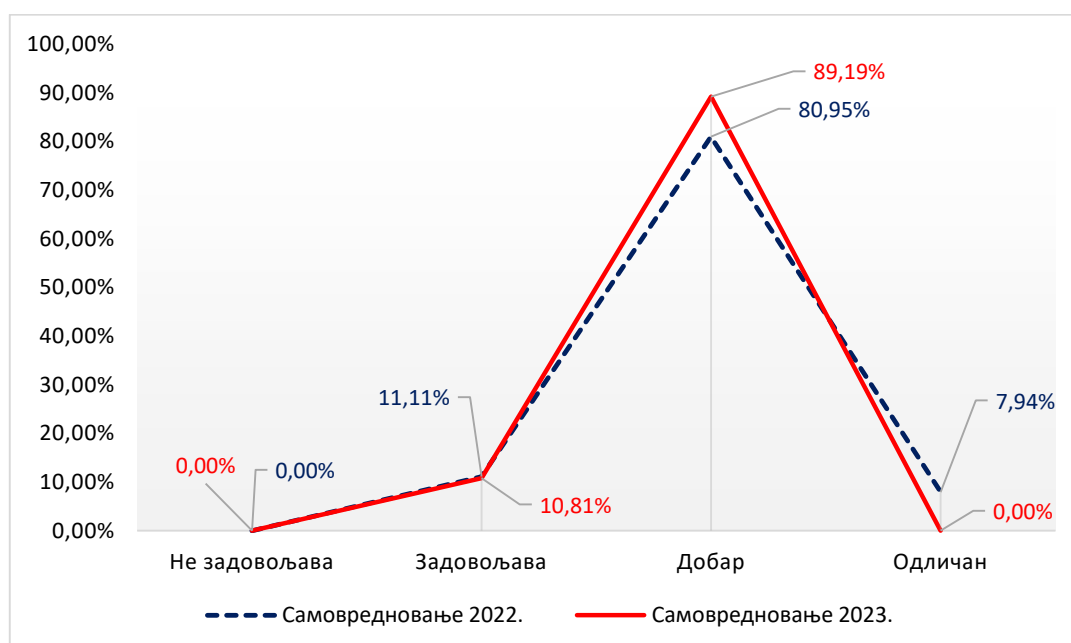
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за самовредновање обје групе школа процијенили стандард 6 са малим разликама. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 4,76% школа из 2022. године тј. 5,40% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 80,95% школа из 2022. године тј. 89,19% школа из 2023. године а са „одличан“ 14,28% школа из 2022. године тј. 5,40% школа из 2023. године.

Слика 22: Процјене нивоа квалитета тимова за спољашње вредновање

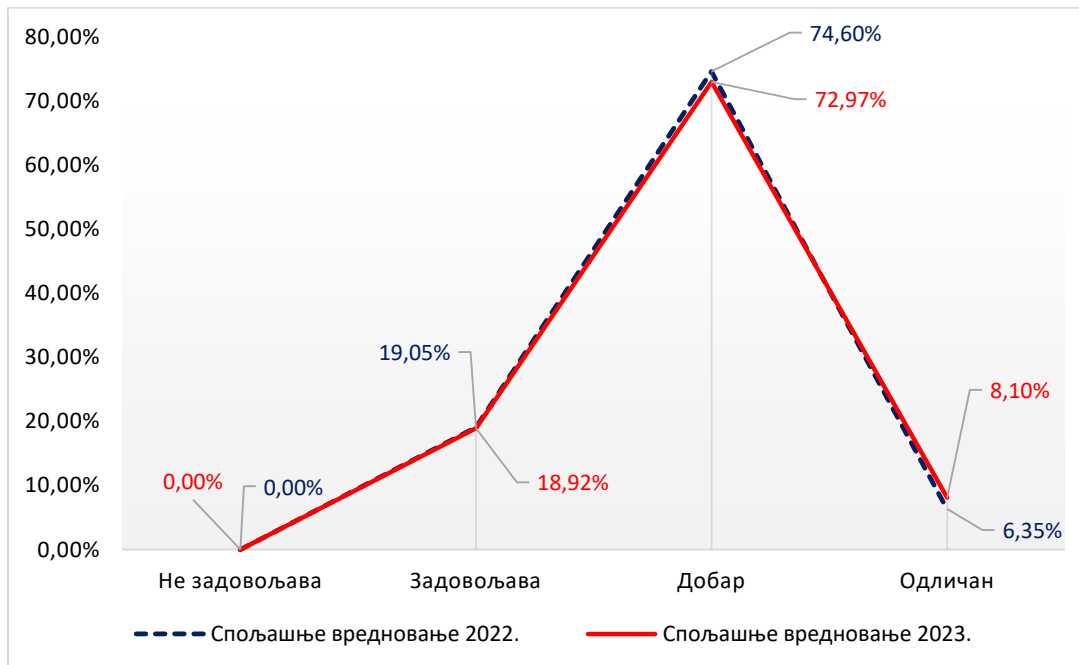
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за спољашње вредновање обје групе школа процијенили стандард 6 уз извјесне разлике. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 7,93% школа из 2022. године тј. ниједна школа из 2023. године. Са „дobar“ је процијењено 68,25% школа из 2022. године тј. 83,78% школа из 2023. године а са „одличан“ 23,81% школа из 2022. године тј. 16,21% школа из 2023. године.

Стандард 7 – Системи и процедуре осигурања квалитета

Слика 23: Процјене нивоа квалитета тимова за самовредновање

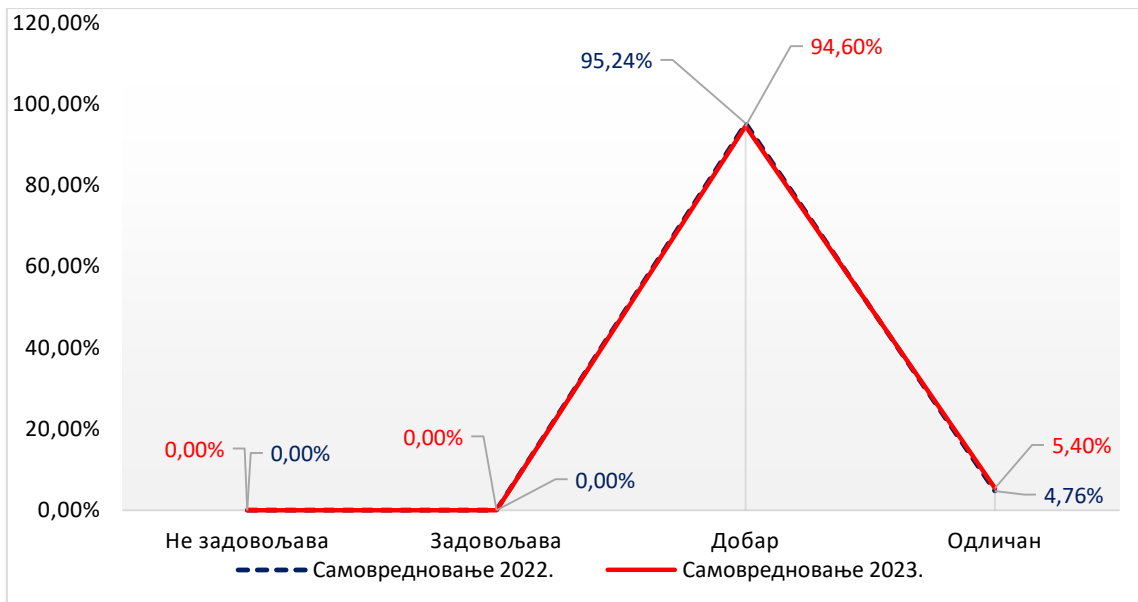
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за самовредновање обје групе школа процијенили стандард 7 са малим разликама. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 11,11% школа из 2022. године тј. 10,81% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 80,95% школа из 2022. године тј. 89,19% школа из 2023. године а са „одличан“ 7,94% школа из 2022. године тј. ниједна школа из 2023. године.

Слика 24: Процјене нивоа квалитета тимова за спољашње вредновање

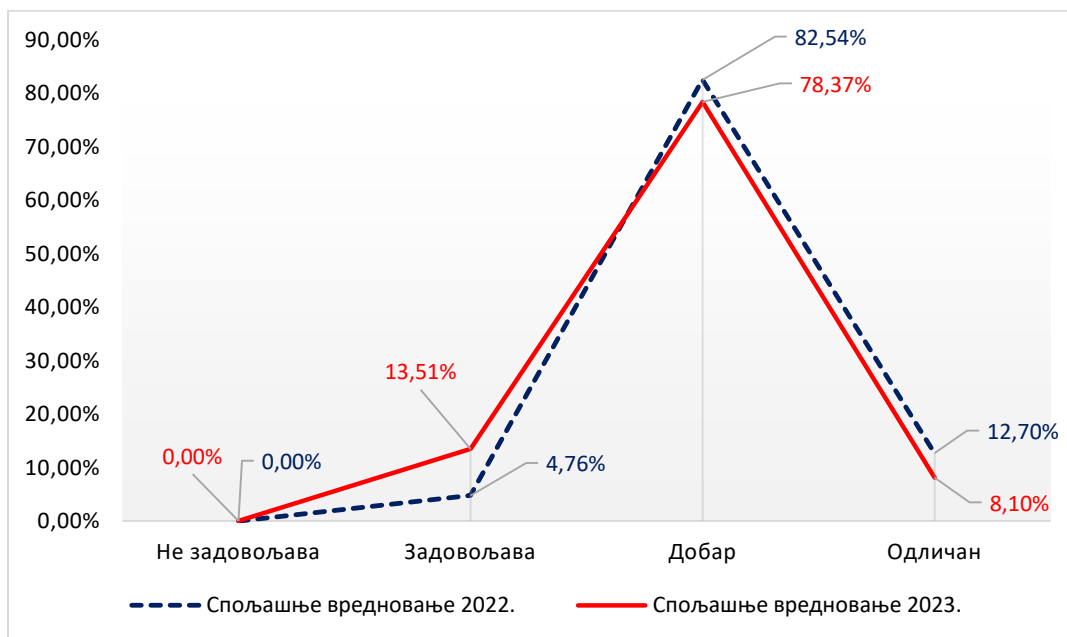
Упоредна анализа процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за спољашње вредновање обје групе школа процијенили стандард 7 уз извјесне разлике. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 19,05% школа из 2022. године тј. 18,92% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 74,60% школа из 2022. године тј. 72,97% школа из 2023. године а са „одличан“ 6,35% школа из 2022. године тј. 8,10% школа из 2023. године.

Укупна процјена нивоа квалитета рада школе

Слика 25: Процјене нивоа квалитета тимова за самовредновање

Упоредна анализа укупних процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за самовредновање обје групе школа процијениле скоро исто. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“ и „задовољава“. Са „добар“ је процијењено 95,24% школа из 2022. године тј. 94,60% школа из 2023. године а са „одличан“ 4,76% школа из 2022. године тј. 5,40% школа из 2023. године.

Слика 26: Процјене нивоа квалитета тимова за спољашње вредновање

Упоредна анализа укупних процјена нивоа квалитета је показала да су тимови за спољашње вредновање обје групе школа процијенили уз извјесне разлике. Ниједна школа није процијењена са „не задовољава“. Са „задовољава“ је процијењено 4,76% школа из 2022. године тј. 13,51% школа из 2023. године. Са „добар“ је процијењено 82,54% школа из 2022. године тј. 78,37% школа из 2023. године а са „одличан“ 12,70% школа из 2022. године тј. 8,10% школа из 2023. године.

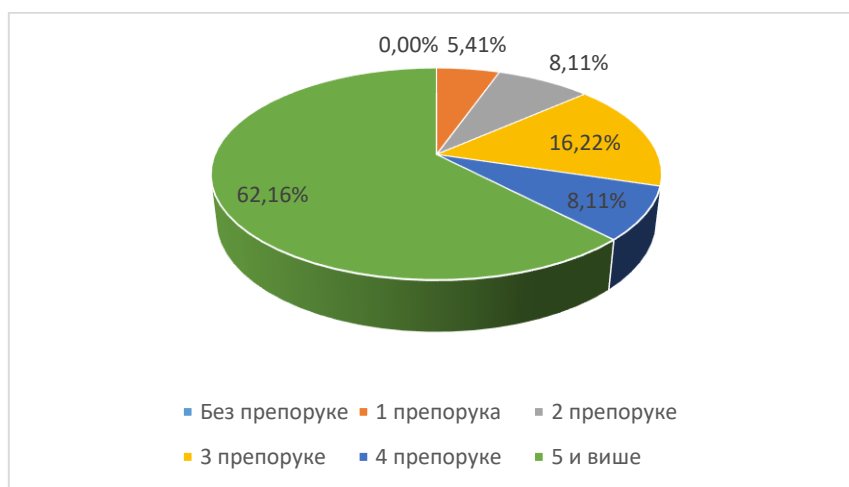
4. Сегментарне анализе по стандардима

Анализа стандарда 1

Укупан број препорука које је тим за спољашње вредновање дао за стандард 1, *Управљање и руковођење школом* је 224.

Табела 1 – Број и проценат препорука за стандард 1 по школама

Број препорука	Без преп.	1 преп.	2 преп.	3 преп.	4 преп.	5 и више
Број школа	0	2	3	6	3	23
%	0	5,40	8,10	16,21	8,10	62,16

Слика 27: Дистрибуција препорука за стандард 1

- (32) Потребно је да сви управљачки, стручни савјетодавни органи, тијела и тимови школе у програме рада уврсте све теме из своје надлежности, да врше анализу свог рада, разматрају анализе из свог дјелокруга рада урађене на нивоу школе (нпр. успјех ученика у учењу и владању, савјетодавно-инструктивни рад, спољашње провјере постигнућа, реализације ГПРШ, рада школских тимова и сл.), предлажу мјере за побољшање, те у складу са утврђеним закључцима дефинишу мјере за унапређење.
- (22) Вршити испитивања интересовања ученика за учешће у раду додатне наставе, секција и факултативне наставе те на основу исказаних интересовања и потреба ученика, али и кадровских и техничких могућности школе планирати и реализовати њихов рад.
- (17) У циљу промовисања школе и информисања свих заинтересованих страна потребно је израдити и редовно ажурирати интернет страницу школе и профиле на друштвеним мрежама, а на огласним таблама за наставнике, родитеље и ученике ажурно постављати све важне информације.
- (13) Потребно је да директор школе и стручни сарадници планирају и реализују увид у рад свих наставника, обухвативши при том све облике непосредног рада са ученицима.
- (12) Школске тимове потребно је формирати у складу са актуелним потребама школе. Неопходно је да сви тимови у школи израђују конкретне програме рада, да реализују

активности у складу са програмом, међусобно сарађују, воде евиденцију о реализованим активностима, те да израђују извјештаје о раду.

- (11) Неопходно је подстицати родитеље на већу активност у Савјету родитеља. Школи се предлаже да кандидује различите теме о којим би Савјет требало да дискутује и даје препоруке, као и да од Савјета тражи мишљења о одређеним питањима. Потребно је да Савјет родитеља остварује већи ниво координације са Наставничким вијећем и Школским одбором, у смислу упућивања приједлога за побољшање рада школе.
- (9) Потребно је да директор врши увид у рад стручних сарадника, да о томе води евиденцију, анализира њихов рад и међусобну сарадњу, те даје конкретне препоруке за унапређење.
- (9) Потребно је израдити јединствен програм стручног усавршавања наставника и стручних сарадника као дио ГПРШ. У циљу унапређења исти анализирати, дати конкретне препоруке за унапређење, те на основу резултата анализе планирати наредне активности у овој области. Стручно усавршавање реализовати на различите начине (огледни часови, објава стручних радова у часописима, радионице, припрема дебате и сл).
- (9) Разрадити систем и дефинисати процедуре за рјешавање питања и жалби ученика и родитеља. У ту сврху предлаже се постављање „сандучета повјерења“, његова промоција, те усвајање процедуре за његово отварање, евидентирање садржаја, те поступање по истом.
- (9) Постојеће интерне акте усагласити са Законом о основном васпитању и образовању, те усвојити и протоколисати већи број нових процедура и правилника које ће осигурати квалитет рада школе.
- (8) Записнике са састанака управљачких, стручних и савјетодавних органа потребно је водити тако да се на основу истих може стећи увид у континуитет, интензитет и квалитет рада стручног органа. Као обавезну прву тачку дневног реда увести усвајање закључака са претходне сједнице и извјештавање о реализованом. Евидентирати кључне податке везане за разраду тачака и процес извођења закључака. Вођење записника редовно контролисати.
- (6) Директор је обавезан да врши планирање и програмирање свих сегмената свог рада, те да врши праћење, вредновање и анализирање проведених активности а у складу са добијеним резултатима предлаже мјере и препоруке за побољшање васпитно-образовног рада.
- (6) Именовати Пројектни тим, који ће аплицирањем на различите пројекте допринијети рјешењу конкретних проблема у раду школе. Учешће у пројектима потребно је анализирати, те дефинисати закључке и препоруке за унапређење.
- (6) Мисија и визија треба да представљају идејно и практично усмјерење, које проистиче из утврђених специфичности школе уз уважавање ставова наставника, ученика и родитеља. Визију и мисију треба да буду познате и доступне наставницима, ученицима и родитељима.
- (5) Препоручено је вршити детаљну анализу савјетодавно-инструктивног рада са појединачним наставницима. Након констатованих закључака о квалитету свих сегмената рада потребно је дати реалистичне, релевантне и мјерљиве препоруке за унапређење рада сваког наставника, те пратити реализацију истих.

- (5) У сарадњи са локалном заједницом, републичким институцијама и другим организацијама пронаћи рјешења за изградњу сале за физичко, опремање простора за реализацију продуженог боравка, канцеларију педагога, те уређење спортских терена и школског дворишта.
- (4) Сарадњу школе са друштвеном средином и локалном заједницом планирати, те о реализованим активностима водити документацију.
- (3) Увести праксу израде извјештаја о раду, те њиховог разматрања.
- (3) Активирати рад Мултисекторског тима „Брига о дјечи заједничка одговорност и обавеза“.
- (3) Приликом контроле одјељењских књига водити рачуна о правилном евидентирању свих потребних садржаја.
- (3) Чланове Школског одбора и Наставничког вијећа треба упознати са извршеним редовним и ванредним инспекцијским контролама и стручно-педагошким надзорима.
- (2) Директор треба да планира и константно подстиче стручно усавршавање и цјеложивотно учење свих запослених у школи.
- (2) Годишњи програм рада школе и Анекс Годишњег програма треба да садржи све неопходне податке.
- (2) Рјешење за наставнике о 40-часовној радној недјељи треба да јасно и прецизно дефинишу задужења за сваког наставника.
- (2) Развојни план израдити водећи рачуна уважавајући актуелне потребе школе.
- (2) На врата библиотеке истаћи радно вријеме.
- (2) У циљу развијања ваннаставних активности и друштвено корисног рада ученика размотрити могућност оснивања ученичке задруге.
- (2) Ажурирати евиденцију и документацију која се односи на савјетодавно-инструктивни рад са наставницима (посјета часовима), као и евиденцију сарадње са родитељима и ученицима.
- (2) Планирање управних, стручних и савјетодачних тијела, као и тимова и комисија треба да буде логички конципирано и функционално. Њихов рад потребно је реализовати у складу са годишњим програмом рада, који је по потреби могуће ревидирати.
- (1) Неопходно је детаљније водити Летопис школе.
- (1) Формирати тим за праћење и смањење броја изостанака и тим за подршку дјечи са сметњама.
- (1) У циљу пружања једнаке могућности за све ученике потребно је приступити активнијој индивидуализацији наставе, активирати рад тима за подршку надареним и талентованим ученицима.
- (1) У циљу квалитетније реализације наставе физичког и здравственог васпитања неопходно је вршити континуирану набавку справа и спортских реквизита.
- (1) Будући да су наставници и ученици анкетаирањем изразили потребу за обновом наставних средстава и учила, потребно је на стручним активима дискутовати о теми и конкретизовати потребе.
- (1) Школа треба да интензивира активности везане за испитивање ставова и мишљења ученика и родитеља о разним сегментима везаних за рад и живот школе, те да о истим сачини анализе са препорукама.
- (1) У библиотеци организовати већи и угоднији учитаонички простор тако да он буде креативан и користан како ученицима, тако и наставницима.

- (1) Успоставити систем увида у реализацију програма рада библиотекара.
- (1) Контролисати у којој мјери наставници користе постојећа наставна средства, те стимулативним мјерама побољшати овај сегмент рада наставника.
- (1) Израдити план коришћења информационо-комуникационих и техничких помагала.
- (1) Реализовати активности из Извјештаја о самовредновању.
- (1) Упознати све ученике у школи са радом Савјета ученика и њиховим активностима.
- (1) Осим кроз слободне активности рад са надареним и талентованим ученицима, потребно је интензивирати и у редовној настави.

Увидом у преглед броја и врсте изречених препорука утврђује се да је посебну пажњу потребно посветити разматрању анализа свих аспеката рада школе на сједницама управљачких, стручних и савјетодавних органа, а ово потврђује чињеница да је ова препорука упућена у 32 школе (86,49%).

Организацији рада факултативне и додатне наставе, те школских секција потребно је усагласити са интересовањима ученика што потврђује чињеница да је ова препорука упућена у 22 школе (59,46%).

У великом броју школа потребно је унаприједити систем информисања, па је за 17 школа (45,95%) упућена препорука која се односи на израду и одржавање школске интернет странице, профила на друштвеним мрежама, те садржај огласних табли за ученике, родитеље и наставнике. За 3 школе (8,11%) упућена је препорука која се односи на извјештавање о раду стручне службе и директора школе, те различитих тимова, комисија и актива који су формиран на нивоу школе. Препорука која се односи на информисање Школског одбора и Наставничког вијећа о редовним и ванредним инспекцијским контролама и стручно-педагошким надзорима упућена је у 3 школе (8,11%).

Посебну пажњу потребно је посветити планирању и реализацији савјетодавно-инструктивног рада са наставницима, што потврђује чињеница да је за 13 школа (35,14%) дата препорука да се приликом планирања и реализације савјетодавно-инструктивног рада обухвате сви облици непосредног рада са ученицима, док је препорука која се односи на анализу савјетодавно-инструктивног рада са појединачним наставницима упућена за 5 школа (13,51%). Директорима 9 школа (24,32%) упућена је препорука која се односи на увиде у рад стручних сарадника.

Препорука која се односи на организацију, планирање рада и рад школских тимова упућена је у 12 школа (32,43%). За 6 школа (16,22%) упућена је препорука која се односи на потребу формирања пројектног тима, док је по 1 школа (2,70%) добила препоруку која се односи на формирање тим за праћење и смањење броја изостанака, тим за подршку ученицима са сметњама и тима за подршку надареним и талентовани ученицима. У циљу потпуне реализације програма Брига о дјечи заједничка одговорност и обавеза за 3 школе (8,11%) упућена је препорука која се односи на рад мултисекторског тима.

Посебну пажњу потребно је посветити изради и реализацији програма стручног усавршавања наставника и стручних сарадника на нивоу школа што потврђује чињеница да је за 9 школа (24,32%) упућена препорука која се односи на овај сегмент рада. Директорима 2 школе (5,41%) упућена је препорука да планирају и константно подстичу стручно усавршавање и цјеложивотно учење свих запослених у школи.

Сарадња школе са родитељима захтијева посебну пажњу, па је за 11 школа (29,73%) упућена препорука која се односи на унапређење рада савјета родитеља, док је 9 школа

(24,32%) добило препоруку која се односи на дефинисање процедуре за рјешавање питања и жалби ученика и родитеља.

За 9 школа (24,32%) упућена је препорука која се односи на усвајање и усклађивање интерних аката школе са Законом. Препорука која се односи на вођење записника са састанака управљачких, стручних савјетодавних тијела упућена је у 8 школа (21,62%), док је по 6 школа (16,22%) добило препоруку која се односи на дефинисање мисије и визије, те планирање и програмирање рада директора.

Закључак

На основу анализе може се закључити да се највећи број препорука односи на организацију и реализацију факултативне и додатне наставе, те школских секција. Како би се задовољила различита интересовања ученика препоручено је: ученике и родитеље упознати са програмима факултативне наставе, провјерити њихову заинтересованост, те у складу са њом и могућностима школе организовати реализацију овог облика рада. Организацију додатне наставе и секција такође је потребно ускладити са интересовањима ученика.

Управљачки, стручни и савјетодавни органи треба да разматрају и анализирају све аспекте наставног процеса, да изводе закључке, те дефинишу препоруке за побољшање. Записници са састанака и сједница органа управљања, стручних органа и савјетодавних тијела препоручено је да буду потпуни, да садрже све релевантне информације о вођеној дискусији, усвојеним закључцима, те препорукама за побољшање. На основу свих препорука потребно је израдити Акциони план за побољшање, који ће садржавати конкретне активности, носиоце активности и рокове за њихову реализацију, као и механизме контроле.

Посебну пажњу потребно је посветити савјетодавно-инструктивном раду. Препоручено је да директор, помоћник директора и педагог планирају савјетодавно-инструктивни рад са свим наставницима у току школске године, обухвативши при том све облике непосредног рада са ученицима. Неопходно је израдити записник који ће поред констатованог стања садржати закључке и препоруке за побољшање, вршити анализу савјетодавно-инструктивног рад са појединачним наставницима.

Како би се унаприједио рад стручних сарадника препоручено је да директор врши увид у њихов рад, да о томе води евиденцију, те да периодично анализира њихов рад и међусобну сарадњу.

У циљу ефикасног рада школских тимова неопходно је исте формирати у складу са конкретним потребама тј. са конкретним задацима. На основу њих тимови треба да израђују програме рада, да реализују активности у складу са програмом, воде евиденцију о реализованим активностима, те да израђују извјештаје о раду.

Посебну пажњу потребно је посветити стручном усавршавању наставника и стручних сарадника. У циљу унапређења квалитета васпитно-образовног процеса неопходно је дефинисати програм индивидуалног стручног усавршавања, тако да се за сваког наставника дефинише облик стручног усавршавања на основу опсервација рада наставника које врше директор, помоћник директора или педагог, те инспектор-просвјетни савјетник, при чему је потребно узети у обзир и резултате самовредновања које наставници врше. Препоручено је планирати различите облике индивидуалног стручног усавршавања (нпр. угледне часове, реализацију радионица и обука, акциона истраживања и сл.). Реализацију програма индивидуалног стручног усавршавања неопходно је анализирати у циљу његовог побољшања.

Сарадња са родитељима је сегмент рада школа који је, према резултатима анализе, потребно унаприједити. У циљу изградње партнерског односа неопходно је успоставити систем

редовног информисања родитеља о свима активностима које се реализују у школи, као и о свим видовима подршке које се пружају ученицима. У том циљу препоручено је покренути интернет страницу школе, профиле на друштвеним мрежама, те поставити огласу таблу за родитеље у холу школе, при чему је потребно водити рачуна о ажурности, на овај начин доступних, информација. Савјет родитеља потребно је снажније укључити у планирање и реализацију појединих активности у школи. У циљу унапређења квалитета рада школе потребно је координирати рад свих управљачких, стручних и савјетодавних органа, као и свих тијела и тимова који у школи дјелују. Неопходно је дефинисати процедуре за рјешавање притужби и питања која постављају родитељи и ученици.

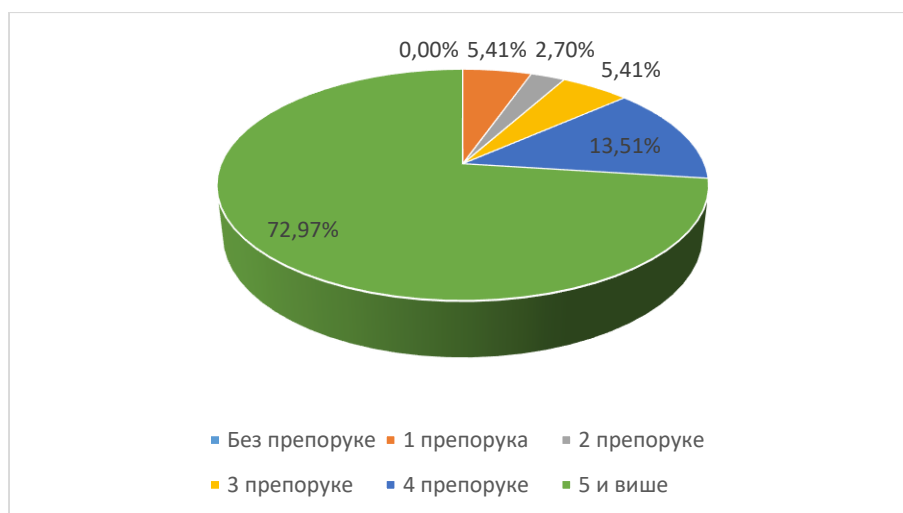
Мисију и визију школе потребно је дефинисати уз уважавање специфичности школе, које су утврђене провјером ставова и мишљења наставника, родитеља и ученика. У складу са визијом и мисијом потребно је дефинисати стратешке активности школе.

Анализа стандарда 2

Укупан број препорука које је тим за спољашње вредновање дао за стандард 2, *Поучавање и учење*, је 253.

Табела 2 – Број и проценат препорука за стандард 2 по школама

Бр.преорука	Без преп.	1 преп.	2 преп.	3 преп.	4 преп.	5 и више
Бр. школа	0	2	1	2	5	27
%	0%	5.40%	2.70%	5.40%	13.51%	72.97%

Слика 28: Дистрибуција препорука за стандард 2

Укупан број препорука у категорији „5 и више“ обухвата 5 препорука у 3 школе, препорука у 3 школе, 7 препорука у 4 школе, 8 препорука у 5 школа, 9 препорука у 1 школи, 10 препорука у 5 школа, 11 препорука у 1 школи, 12 препорука у 1 школи, 13 препорука у 2 школе, и 14 препорука у 1 школи.

Број и врста препорука

- (53) Планирање, програмирање и припремање наставног процеса као обавеза
- (38) Дневник рада за допунску и додатну наставу и досије ученика
- (28) Реализација наставе
- (16) Евиденциона листа која представља план коришћења електронске учионице
- (15) Извјештаји и записници са јасним и конкретним препорукама
- (10) Квантитативна и квалитативна анализа писмених провјера
- (10) Идентификација надарених и талентованих ученика
- (9) Самовредновање и вредновање рада других
- (9) Анкетирање ученика
- (8) План набавке наставних средстава
- (8) Директор школе да прати редовност планирања, програмирања и припремања за реализацију наставног процеса
- (6) Едукација наставника за рад са ученицима са потешкоћама у развоју
- (6) Опремање школе савременим наставним средствима
- (5) Примјена правилника о оцјењивању
- (5) Опремање учионице за 1. разред
- (5) Израда ИОП и периодични извјештај за ИОП
- (5) Препорука за одржавање огледног часа
- (4) Интерно праћење рада ученика
- (4) Стручно усавршавање као основа за професионални развој
- (3) Наставити са процесом самовредновања
- (3) Потребна је додатна подршка ученицима са тешкоћама у учењу
- (3) Ангажовање свих наставника у раду наставничког вијећа

Од укупног броја препорука за стандард 2, 53 или 20.94% препорука односи се на планирање, програмирање и припремање наставног процеса као обавеза свих који учествују у реализацији наставе. Препоруке се односе на писање припрема наставника које треба да садрже дефинисање очекиваних исхода учења, те начин провјере исхода као и потреба за саморефлексијом наставника. Тимови за спољашње вредновање стандарда 2 изrekli су 38 или 15.01% препорука за вођење дневника рада за допунску и додатну наставу и досије ученика. Наставницима се препоручује да редовно и на вријеме воде дневнике рада допунске, додатне наставе, као и досијее ученика. Када је ријеч о препоруци која се односи на реализацију наставе она подразумијева примјену савремених модела наставе, потом прилагођавање наставе различитим образовно-васпитним потребама ученика да на часу примјењују различите методе и облике рада, те да користе савремена наставна средства. Ова препорука је изречена 28 пута или 11.06% од укупног броја препорука за овај стандард. У оквиру стандарда 2 школама је изречено 16 или 6.32% препорука за коришћење електронске учионице и вођење евиденционе листе коришћења електронске учионице. 15 или 5.92% препорука односи се на писање извјештаја и записника са јасним и конкретним препорукама. Тимови за спољашње вредновање су додијелили 10 препорука или 3.95% на потребу вршења квантитативних и квалитативних анализа писмених провјера, као и израду правилника за идентификацију надарених и талентованих ученика. Самовредновање и вредновање рада других и анкетирање ученика су препоруке које су изречене по 9 пута, односно од укупног броја изречених то је 3.55%. Осам препорука или 3.16% односи се на опремање учионица савременим наставним средствима и помагалима и исти број препорука директорима школа је да прате и евидентирају редовност планирања, програмирања и припремања наставника за

реализацију наставног процеса. По 6 (2.37%) препорука односи се на препоруку о потреби едукације наставника за рад са ученицима са потешкоћама у развоју и потреби опремања школе савременим наставним средствима. По 5 препорука или 1.97% од укупног броја изречених односило се на: примјену Правилника о оцјењивању, потребу опремања учионице за 1. разред, израду ИОП-а и периодични извјештај за ИОП, те препорука за организовање огледних часова чиме ће бити побољшан квалитет наставе, а наставници ће имати прилику да се стручно усавршавају и унаприједи своје компетенције. Школама је изречена препорука за интерно праћење ученика, али и потреба стручног усавршавања свих наставника као основ сваког професионалног развоја (4 препоруке или 1.58%). Три препоруке (1.18%) односе се на потребу наставка процеса самовредновања, додатну подршку ученицима који имају тешкоће у учењу, те је потребно равноправно оптерећење свих наставника, а посебно када је ријеч о раду наставничког вијећа.

Закључак

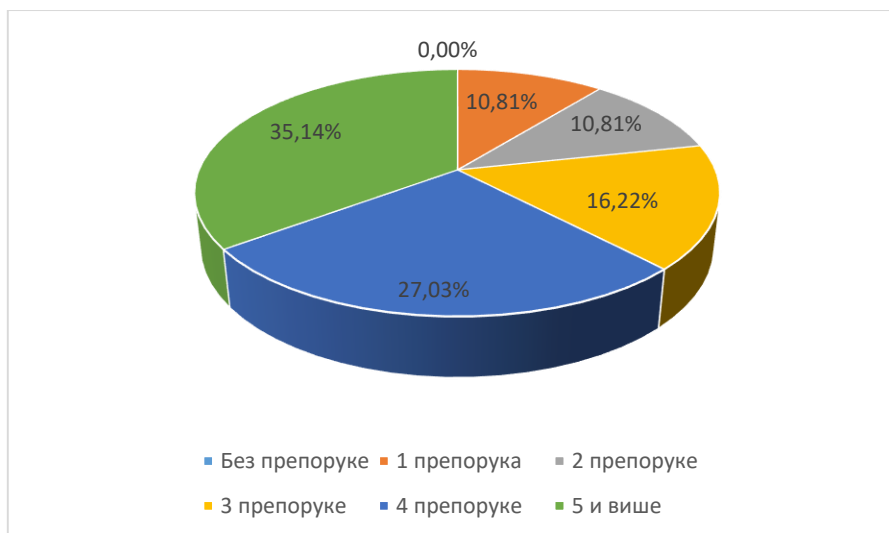
Изречене препоруке указују да се у школама треба више пажње посветити планирању, програмирању и припремању наставног процеса, као и реализацији наставе, али и ваннаставних активности. Такође је потребно више пажње посветити приликом писања извјештаја и записника, те истицања важности самовредновања и вредновања других, те да се путем анкета испитају ставови и мишљења ученика о раду и животу у школи. Неопходно је да наставници врше квантитативне и квалитативне анализе писаних провјера, као и да обрате пажњу приликом вођења педагошке документације. Такође, важно је нагласити да је за бољи ниво квалитета стандарда 2 потребно инсистирати на перманентном стручном усавршавању свих наставника као потребној основи за професионални развој.

Анализа стандарда 3

Укупан број препорука које је тим за спољашње вредновање дао за стандард 3, *Ученичка постигнућа*, је 165.

Табела 3 – Број и проценат препорука за стандард 3 по школама

Бр. препорука	Без преп.	1 преп.	2 преп.	3 преп.	4 преп.	5 и више
Бр. школа	0	4	4	6	10	13
%	0	10,81	10,81	16,21	27,02	35,13

Слика 29: Дистрибуција препорука за стандард 3

Број препорука у категорији „5 и више“ за стандард 3 у 2022/2023. години износи: 5 препорука у 4 школе, 6 препорука у 3 школе, 7 препорука у 2 школе, 8 препорука у 1 школи, 9 препорука у 1 школи, 12 препорука у 1 школи и 15 препорука у 1 школи.

Број и врста препорука у оквиру стандарда

- (20) Формативно вредновање ученичких постигнућа
- (17) Квантитативне и квалитативне анализе
- (17) Додатна, допунска и факултативна настава
- (16) Провођење мјера за унапређење васпитно-образовног рада
- (15) Компаративне анализе постигнућа ученика
- (12) Оцјењивање ученика
- (9) Провјеравање нивоа остварености исхода учења
- (8) Подстицање ученика на самовредновање
- (8) Награђивање ученика
- (6) Ученици са сметњама у развоју
- (5) Лична евиденција наставника
- (5) Вођење документације
- (5) Сарадња школе и Републичког педагошког завода
- (4) Израда и ажурирање интернет странице школе
- (4) Сарадња са родитељима
- (2) Индивидуалне карактеристике ученика
- (2) Промовисање ученичких постигнућа
- (1) Савјет ученика би се требао активније и сврсисходније укључити у процесе планирања и реализације активности у школи
- (1) У циљу постизања и развоја ученичких компетенција сачинити план извођења или примјене иновативних наставних система за разредну и предметну наставу
- (1) Подстицати ученике на боље учење и усвајање наставних садржаја из којих се организују спољашње провјере постигнућа с циљем постизања бољих резултата
- (1) Неопходно је на нивоу школе вршити провјеру тачности података уписаних у електронски дневник, као и провјеру ажурности уписаних података

- (1) Летопис је потребно водити детаљније, са више информација и фотографија о многобројним активностима које се у школи проводе, постигнућима ученика и наставника, учешћу у пројектима, сарадњи са породицом и локалном заједницом и сл.
- (1) Конкретизовати препоруке у анализама успјеха ученика у учењу и владању на крају полугодишта и школске године
- (1) На стручним активима вршити анализе резултата мале матуре и постигнућа ученика на спољашњим провјерама, те предлагати мјере за њихово побољшање
- (1) Наставити са праксом иницијалног тестирања ученичких знања и способности, које је основ за даље планирање
- (1) Пратити реализацију предложених мјера и препорука које су резултат стручних анализа
- (1) Приступити иновативно реализацији наставних садржаја, уз примјену савремених модела наставног рада који ће допринијети већој мотивацији и ангажованости ученика

Тим за спољашње вредновање је у 2022. и 2023. години вредновао 37 основних школа у Републици Српској. У оквиру стандарда 3 (ученичка постигнућа) изречено је 165 препорука. Највећи број препорука (20 или 12,12%) односи се на формативно вредновање ученичких постигнућа. Потребно је да сви наставници континуирано прате и евидентирају постигнућа ученика са акцентом на формативном вредновању.

Седамнаест препорука (10,30%) односи се на квантитативне и квалитативне анализе, те додатну, допунску и факултативну наставу.

Наставницима се препоручује да континуирано раде квантитативне и квалитативне анализе писмених провјера знања и на основу њих врше прилагођавање исхода учења могућностима ученика. Након извршене квантитативне и квалитативне анализе успјеха ученика у учењу и владању стручна служба школе треба да изради и пружи приједлог мјера за побољшање.

Додатну и факултативну наставу, као и ваннаставне активности (секције) организовати у складу са способностима и могућностима ученика, али и у складу са исказаним интересовањима ученика за поједине области. Препоручено је да наставници прате индивидуално напредовање свих ученика укључених у рад додатне и допунске наставе.

Провођење мјера за унапређење васпитно-образовног рада је препоручено 16 пута (9,69%). Потребно је редовно пратити провођење мјера за унапређење васпитно-образовног рада.

Компаративне анализе постигнућа ученика су препоручене 15 пута (9,09). Потребно је вршити компаративне анализе остварених постигнућа и резултата са закључцима и мјерама за унапређење.

Препорука о оцјењивању ученика је изречена 12 пута (7,27%). Потребно је поштовати Правилник о оцјењивању ученика (континуирано вршити праћење, вредновање и оцјењивање ученика из свих наставних предмета), те прописно водити евиденцију у одјељењским књигама (нпр. начин уписивања и кориговања оцјена и остало).

Провјеравање нивоа остварености исхода учења је препоручено 9 пута (5,45%). Потребно је инсистирати на провјерама знања ученика у циљу остваривања исхода учења примјеном различитих метода и поступака за праћење и вредновање постигнућа ученика.

Осам препорука (4,85) се односи на подстицање ученика на самовредновање као и вредновање рада и напредовање других ученика примјеном различитих техника рада.

Осам препорука (4,85%) се односи на награђивање ученика. Потребно је ученичке награде изложити на видно мјесто у циљу промоције ученичких постигнућа. Остварене резултате ученика јавно и транспарентно промовисати у школи и локалној заједници.

Шест препорука (3,64%) се односи на ученике са сметњама у развоју. За све ученике који похађају наставу по прилагођеним наставним програмима потребно је израђивати посебне програме који су у складу са индивидуалним карактеристикама сваког ученика. Наставници, који реализују наставу у одјељењима која похађају ученици са сметњама у развоју, обавезни су да континуирано прате напредовање ученика, те о томе благовремено обавјештавају стручну службу школе ради обезбјеђивања даље помоћи и подршке.

Пет препорука (3,03%) се односи на личну евиденцију наставника и вођење документације. Пожељно је да сви наставници воде личну евиденцију о раду и напредовању ученика коју ће користити приликом информисања и оцјењивања ученика, као и приликом информисања родитеља и колега.

Пет препорука (3,03%) се односи на сарадњу школе и Републичког педагошког завода. Републички педагошки завод након сваке проведене спољашње провјере ученичких постигнућа ради Извјештаје и квалитативне анализе спољашње провјере ученичких постигнућа. Школа се може обратити Републичком педагошком заводу и затражити одређене податке који се односе за остварени ниво постигнућа или републички просјек како би се могло направити поређење са претходним годинама рада.

Четири препоруке (2,42%) се односе на израду и ажурирање интернет странице школе. Рад школе је потребно учинити репрезентативнијим те је потребно израдити интернет страницу школе и редовно је ажурирати.

Четири препоруке (2,42%) се односе на сарадњу са родитељима. Сваки наставник треба да прати индивидуални напредак ученика (како у учењу, тако и у свим осталим сегментима развоја), да функционално води личну евиденцију, те да исту користи приликом сарадње са родитељима и колегама. У циљу правовременог информисања родитеља препоручено је користити огласну таблу за родитеље, те на исту редовно постављати важне информације (план писаних провјера, распоред термина за информативне састанке и сл).

Двије препоруке (1,21%) се односе на праћење индивидуалних карактеристика ученика у циљу њиховог напредовања и промовисања ученичких постигнућа.

Десет препорука у стандарду 3 се појављује само једном. Неке од њих су: Савјет ученика би се требао активније и сврсисходније укључити у процесе планирања и реализације активности у школи; у циљу постизања и развоја ученичких компетенција сачинити план извођења или примјене иновативних наставних система за разредну и предметну наставу; подстицати ученике на боље учење и усвајање наставних садржаја из којих се организују спољашње провјере постигнућа с циљем постизања бољих резултата; неопходно је на нивоу школе вршити провјеру тачности података уписаних у електронски дневник, као и провјеру ажурности уписаних података; Летопис школе је потребно водити детаљније, са више информација и фотографија о многобројним активностима које се у школи проводе, постигнућима ученика и наставника, учешћу у пројектима, сарадњи са породицом и локалном заједницом и сл; конкретизовати препоруке у анализама успјеха ученика у учењу и владању на крају полугодишта и школске године итд.

Закључак

Изречене препоруке у стандарду 3 указују да је потребно да сви наставници континуирано прате и евидентирају постигнућа ученика са акцентом на формативном вредновању. Наставницима се препоручује да континуирано раде квантитативне и квалитативне анализе писмених провјера знања и на основу њих врше прилагођавање исхода учења могућностима

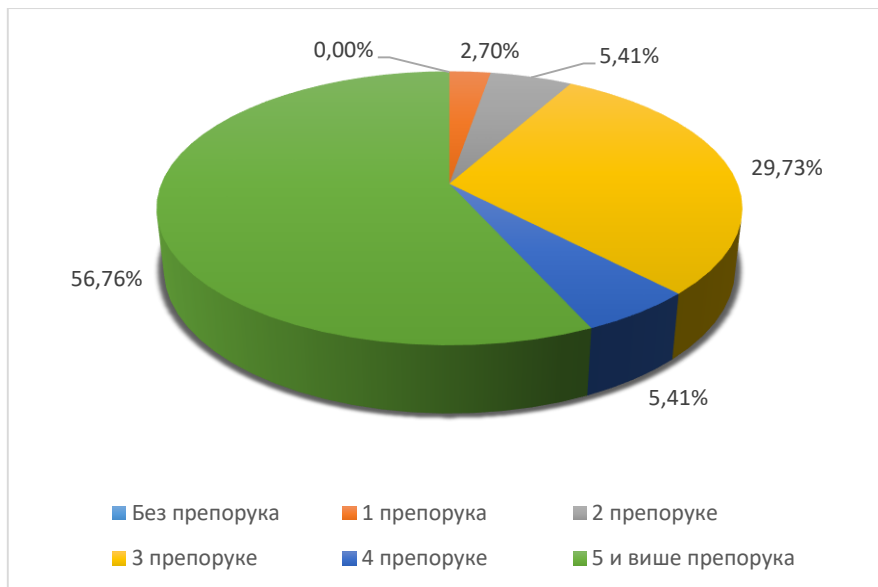
ученика. Након извршене квантитативне и квалитативне анализе успеха ученика у учењу и владању стручна служба школе треба да изради и пружи приједлог мјера за побољшање. Додатну и факултативну наставу, као и ваннаставне активности (секције) организовати у складу са способностима и могућностима ученика, али и у складу са исказаним интересовањима ученика за поједине области. Препоручено је да наставници прате индивидуално напредовање свих ученика укључених у рад додатне и допунске наставе. Потребно је редовно пратити провођење мјера за унапређење васпитно-образовног рада, те вршити компаративне анализе остварених постигнућа и резултата са закључцима и мјерама за унапређење. Поштовати Правилник о оцјењивању ученика (континуирано вршити праћење, вредновање и оцјењивање ученика из свих наставних предмета), те прописно водити евиденцију у одјељенским књигама (нпр. начин уписивања и кориговања оцјена и остало). Потребно је инсистирати на провјерама знања ученика у циљу остваривања исхода учења примјеном различитих метода и поступака за праћење и вредновање постигнућа ученика. Подстицати ученике на самовредновање као и вредновање рада и напредовање других ученика примјеном различитих техника рада. Потребно је ученичке награде изложити на видно мјесто у циљу промоције ученичких постигнућа. Остварене резултате ученика јавно и транспарентно промовисати у школи и локалној заједници. За све ученике који похађају наставу по прилагођеним наставним програмима потребно је израђивати посебне програме који су у складу са индивидуалним карактеристикама сваког ученика. Наставници, који реализују наставу у одјељењима која похађају ученици са сметњама у развоју, обавезни су да континуирано прате напредовање ученика, те о томе благовремено обавјештавају стручну службу школе ради обавјештавања даље помоћи и подршке. Пожељно је да сви наставници воде личну евиденцију о раду и напредовању ученика коју ће користити приликом информисања и оцјењивања ученика, као и приликом информисања родитеља и колега. У циљу правовременог информисања родитеља препоручено је користити огласну таблу за родитеље, те на исту редовно постављати важне информације (план писаних провјера, распоред термина за информативне састанке и сл.). Републички педагошки завод након сваке проведене спољашње провјере ученичких постигнућа ради Извјештаје и квалитативне анализе спољашње провјере ученичких постигнућа. Школа се може обратити Републичком педагошком заводу и затражити одређене податке који се односе за остварени ниво постигнућа или републички просјек како би се могло направити поређење са претходним годинама рада.

Анализа стандарда 4

Укупан број препорука које је тим за спољашње вредновање дао за стандард 4, *Подршка ученицима*, је 170.

Табела 4: Број и проценат изречених препорука за стандард 4

Бр.преп	без преп.	1 преп.	2 преп.	3 преп.	4 преп.	5 и више преп.
Бр. школа	-	1	2	11	2	21
%	-	2,70	5,40	29,72	5,40	56,75

Слика 30: Дистрибуција препорука за стандард 4

Број и врста изречених препорука у оквиру стандарда

- (35) Успоставити интерни систем награђивања и похваљивања наставника за постигнуте резултате и промовисати исте.
- (27) Вршити компаративне анализе о успјеху ученика у учењу и напредовању ученика, о резултатима провјере постигнућа ученика, учешћу ученика у раду секција као и броју изречених васпитно-дисциплинских мјера, те на основу истих сачинити програм за побољшање квалитета васпитно-образовног рада.
- (15) Континуирано испитивати интересовања ученика за слободне активности и мотивисати их за укључивање у исте.
- (13) Водити прецизнију евиденцију о ученицима који похађају допунску наставу, сачинити и доставити садржајније извјештаје о реализацији допунске и додатне наставе како би се утврдио напредак ученика.
- (11) Дефинисати Протокол о поступању са новопродошлим ученицима и наставницима, те озваничити постојеће праксе и исте примјењивати
- (8) Интензивирати сарадњу са стручним сарадницима и инспектором- просвјетним савјетником за инклузију школе ради идентификације и подршке талентованим и надареним ученицима. Примјењивати индивидуални рад са ученицима који раде по ИОП-у.
- (6) Креирати/ажурирати интернет страницу школе и активирати друштвене мреже са циљем промовисања рада школе и примјера добре праксе из школе: ученици без изостанака, ученици који најчешће посјеђују школску библиотеку, успјешни ученици на свим нивоима такмичења, најбољи друг у школи, најбољи чувар околине и слично путем огласа, интернет странице школе и локалних новина.
- (6) Све чланове колектива, ученике и њихове родитеље упознати са Протоколом о поступању у случају вршњачког насиља и насиља над дјецом.
- (5) У програм стручног усавршавања уврстити теме које се баве препознавањем и идентификацијом талентованих и даровитих ученика, разликама између талента и

даровитости и сл, како би се наставници оснажили за процјену потенцијално даровитих и талентованих ученика.

- (5) Школа треба да направи план и листу праћења употребе информационо-комуникационих технологија у настави, као и савремених метода и облика рада.
- (5) У наставном процесу интегрисати развој социјалних вјештина код ученика (конструктивно рјешавање проблема, ненасилна комуникација, развој емпатије, реалне слике о себи, толеранције, уважавања и др.) уз примјену различитих метода и документовање ученичких радова.
- (4) Приликом израде програма рада допунске, додатне и факултативне наставе, као и секција потребно је дефинисати циљеве, те вршити анализу њихове остварености.
- (3) На почетку школске године реализовати иницијалне тестове знања, у циљу што квалитетнијег организовања додатне и допунске, али и редовне наставе.
- (3) Формирати Тим за праћење и смањење броја изостанака, те у оквиру истог комисију за правдање изостанака.
- (3) Урадити посебан план сарадње са локалном заједницом и релевантним институцијама, као план унапређења услова и квалитета рада, сходно расположивим локалним ресурсима.
- (3) У наставном процесу више спроводити формативно праћење и вредновање ученика.
- (2) Водити васпитно-образовне картона ученика ажурно, садржајно и темељито са намјером да се добију конкретније информације о напредовању ученика у васпитању, образовању и социјализацији.
- (2) Плански и сврсисходно организовати рад мултисекторског тима „Брига о дјечи заједничка одговорност и обавеза“ (пружање превентивне, савјетодавне и корективне помоћи и подршке ученицима и родитељима) у циљу рјешавања проблема у учењу и понашању ученика.
- (2) Према потреби дефинисати свеобухватни индивидуални план бриге о ученику уз подршку педагошко - психолошке службе, а на основу в-о картона ученика.
- (2) Поставити кутију за приједлоге, примједбе и жалбе ученика која ће бити на видном мјесту и неће бити покривена видео надзором, како се не би угрозила ученичка приватност и слобода.
- (2) Лџетопис потпуније документовати у свим сегментима рада школе.
- (2) Реализовати активности које су наведене у извјештају о самовредновању.
- (1) Изналазити и употребљавати нове и адекватније методе рада у циљу подизања ефикасности у учењу и владању, као и осавремењавање наставног процеса.
- (1) Сарађивати и са Ресурсним центром којем школа припада, а који се бави подршком у васпитању и образовању ученика са сметњама у развоју.
- (1) Стручни тимови треба да израде програме свога рада, те да у складу са истим воде евиденцију о реализацији истих.
- (1) Реализовати огледне часове, у циљу унапређења квалитета наставе, као и вида стручног усавршавања наставника.
- (1) Обезбједити ученицима првих разреда властите учионице са адекватним намјештајем и дидактичким средствима.
- (1) На стручним органима школе разговарати о важности самовредновања, како код наставника, тако и код ученика, те тако наставни процес учинити квалитетнијим и продуктивнијим.

У 37 школа је изречено 170 препорука у стандарду 4 који се у 24 индикатора реферише на подршку ученицима. Спољашњи евалуатори су као приоритет у овом стандарду препознали потребу израде правилника о награђивању наставника, што је препоручено у 35 школа или 94,59%. Такође је уочено да је неопходно анализирати напредак и постигнућа ученика у одређеним сегментима, те дефинисати мјере за унапређење истих. Препорука је упућена у 27 школа или 72,97%. У 15 школа или 40,54% је препоручено да се слободне активности организују у складу са интересовањима и потребама ученика. У 13 школа или 35,13% дата је препорука да треба унаприједити вођење евиденције о ученицима који похађају допунску наставу, сачинити и доставити садржајније извјештаје о реализацији допунске и додатне наставе ради дефинисања напретка ученика. У 29,72% или 11 школа је потребно дефинисати протокол о поступању са новопродошлим ученицима и/или наставницима. Интензивирати сарадњу са стручним сарадницима и инспектором-просвјетним савјетником за инклузију ради идентификације и подршке талентованим и надареним ученицима уз креирање и примјену ИОП-а, је потребно унаприједити у 8 школа или 21,62%. Рад школе и постигнућа ученика треба промовисати у 6 школа или 16,21%. У истом броју школа треба унаприједити упознавање родитеља и чланова колектива са Протоколом о поступању у случајевима вршњачког насиља и насиља над дјецом. У 5 или 13,51% школа је неопходно у обогатити програм стручног усавршавања темом надарених и талентованих ученика, организовати план и листу праћења употребе информационо-комуникационих технологија у настави, као и савремених метода и облика рада, те развијати социјалне компетенције код ученика. Приликом израде програма рада допунске, додатне и факултативне наставе, као и секција потребно је дефинисати циљеве, те вршити анализу њихове остварености у 4 или 10,81% школа. Користити резултате иницијалне провјере знања ради квалитетнијег организовања додатне и допунске, али и редовне наставе, формирати тим за праћење и смањење броја изостанака, те у оквиру истог и комисију за правдање изостанака, унаприједити сарадњу са локалном заједницом, примјењивати формативно праћење, вредновање ученика су мјере изречене у 3 школе или 8,10%. У 2 или 5,40% школа је сугерисано да се васпитно-образовни картони ученика воде ажурно, садржајно и темељито, а рад мултисекторског тима „Брига о дјеци-заједничка одговорност и обавеза“ плански усмјерен на пружање превентивне, савјетодавне и корективне помоћи и подршке ученицима и родитељима у циљу рјешавања проблема у учењу и понашању ученика. Такође је потребно према потреби дефинисати свеобухватни индивидуални план бриге о ученику уз подршку педагошко-психолошке службе, а на основу в-о картона ученика, поставити на видном мјесту кутију за приједлоге, примједбе и жалбе ученика, а летопис потпуније документовати у свим сегментима рада школе, те реализовати активности које су наведене у извјештају о самовредновању. Остале препоруке за унапређење квалитета рада школе су изречене у 2,70% школа и односе се на: примјену нових и адекватнијих методе рада у циљу подизања ефикасности у учењу и владању, као и осавремењавање наставног процеса, унапређење сарадњу и са Ресурсним центром којем школа припада, а који се бави подршком у васпитању и образовању ученика са сметњама у развоју, дефинисање програма рада стручних тимова и вођење евиденције о реализацији истог, реализацију огледних часова ради унапређења наставе и стручног усавршавања наставника, организацију рада првог разреда, те важност самовредновања.

Закључак

Тимови за спољашње вредновање рада 37 основних школа дали су за стандард 4 укупно 170 препорука.

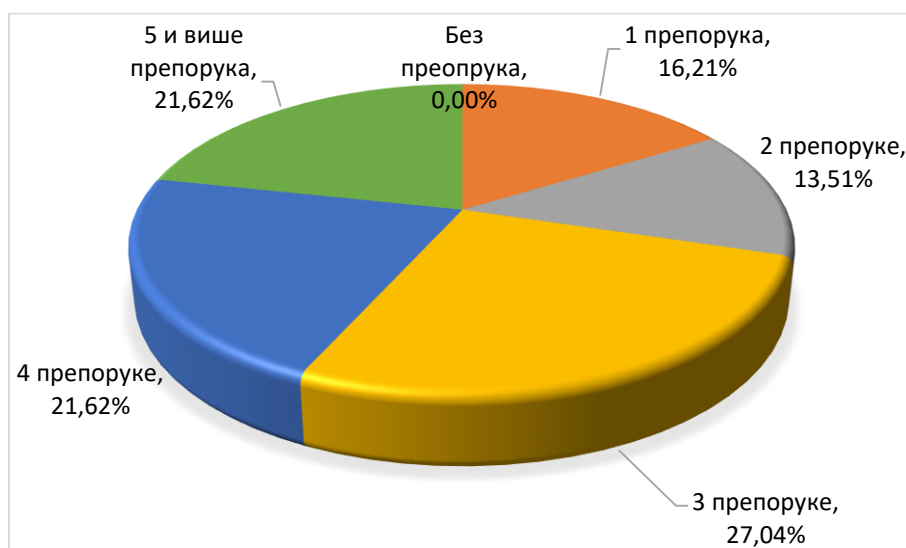
Изречене препоруке указују да се у школама треба више пажње посветити награђивању и похваљивања наставника за постигнуте резултате, анализирању различитих сегмената рада школе: резултате спољашњих провјера постигнућа, успјеха ученика у учењу и владању, укључивању ученика у секције, а у циљу унапређења одређеног сегмента рада школе, препознавању и идентификацији талентованих и надарених ученика, али креирању индивидуалних програма за рад ученика са отежаним напредовањем. Потребно је озваничити постојеће праксе и поступања са новопридошлим ученицима и наставницима доношењем одређеног акта као и интензивирати сарадњу наставника са стручним сарадницима и инспекторима-просвјетним савјетницима. Такође треба промовисати рад школе путем интернета и друштвених мрежа наводећи примјере добре праксе, развијати социјалне компетенције код ученика. Указано је, у појединачним околностима, да стручни тимови треба да програмирају свој рад и воде евиденцију о истом, да наставници примјењују самовредновање свога рада, да се реализују активности утврђене процесом самовредновања и слично.

Анализа стандарда 5

Укупан број препорука које је тим за спољашње вредновање дао за стандард 5, *Сарадња школе са породицом и установама у локалној заједници*, је 95.

Табела 5: Број и проценат изречених препорука за стандард 5

Број препорука	Без препорука	1 препорука	2 препоруке	3 препоруке	4 препоруке	5 и више препорука
Број школа	0	6	5	10	8	8
%	0	16,21	13,51	27,04	21,62	21,62

Слика 31: Дистрибуција препорука за стандард 5

Број и врста препоруке у оквиру стандарда

- (17) Интензивирати и плански осмислити активности у оквиру педагошког образовања родитеља, те у складу са њиховим интересовањима реализовати планиране радионице ради унапређења сарадње родитеља и школе.
- (17) У сарадњи са релевантним представницима удружења, институција и организација из локалне заједнице потребно је израдити програм сарадње, са јасно дефинисаним циљевима и динамиком реализације, као и план употребе ресурса при организацији и реализацији наставе.
- (10) Израдити сврсисходан програм сарадње школе са породицом са јасно дефинисаним циљевима, те израдити квантитативну и квалитативну анализу његове реализације.
- (10) У рад Савјета родитеља ангажовати родитеље који ће континуираним ангажманом допринијети ефикаснијем раду овог савјетодавног тијела, чију евиденцију треба водити детаљније, и у оквиру исте наводити дискусије, закључке, приједлоге и препоруке по свим питањима која су важна за рад школе.
- (9) Постојеће извјештаје и анализирање стања у области сарадње са родитељима и локалном заједницом, радити у форми квалитетнијих извјештаја/анализа о реализацији наведене сарадње о чему треба информисати све интересне стране (стручне органе школе, савјетодавна тијела и локалну заједницу).
- (8) Одјелењске старјешине и предметни наставници треба да воде забиљешке о обављеним разговорима са родитељима, наводећи савјете које су дали родитељима за побољшање рада и учења њихове дјеце.
- (4) У складу са могућностима израдити/ажурирати интернет страницу школе.
- (3) Подстицати све наставнике на реализацију формативног праћења и вредновања са циљем унапређења постигнућа ученика. Према потреби реализовати обуку за наставнике која ће наставницима проширити знања о предностима и важности формативног праћења и вредновања.
- (3) Вршити испитивање мишљења и ставова родитеља о свим аспектима рада школе, са посебним акцентом на област сарадње школе и родитеља, те утврдити разлоге недовољне заинтересованости родитеља за сарадњу.
- (2) На нивоу школе пратити реализацију родитељских састанака, те израдити квантитативну и квалитативну анализу.
- (2) Реализовати активности које су наведене у Извјештају о самовредновању.
- (2) Поставити огласну таблу за родитеље (на улазу у школу), на којој ће се налазити све важне информације за родитеље (распоред звоњења, план индивидуалних консултација, списак родитеља – чланова Савјета родитеља и сл.
- (2) Потребно је да Школа донесе Упутство којим ће се дефинисати процедура отварања и рјешавања садржаја из кутије за примједбе, похвале и сугестије.
- (2) Јачати сарадњу са организацијама које планирају и финансирају различите пројекте како би се побољшали материјално-технички услови за васпитно-образовни рад школе.
- (2) Радити на унапређењу и побољшању сарадње са представницима локалне заједнице са којима школа сарађује.

- (2) Континуирано водити евиденцију и документовати у Лџетопис у све активности које се тичу сарадње са породицом и окружењем.

Тимови за спољашње вредновање рада 37 основних школа дали су за стандард 5 укупно 95 препорука.

Из података наведених уочава се да су у 17 тј. 45,95% школа дате препоруке које се тичу: унапређења сарадње родитеља и школе планирањем и реализацијом радионица које имају за циљ педагошко образовање родитеља и израде програма сарадње, са јасно дефинисаним циљевима и динамиком реализације са релевантним представницима удружења, институција и организација из локалне заједнице.

Препоруке које се тичу израде сврсисходног програма сарадње школе са породицом са јасно дефинисаним циљевима и квантитативном и квалитативном анализом његове реализације, као и ефикаснијег рада Савјета родитеља кроз ангажовање родитеља који ће допринијети бољем раду овог савјетодавног тијела су изречене у 10 школа тј. 27,03%.

Препорука да постојеће извјештаје и анализирање стања у области сарадње са родитељима и локалном заједницом треба радити у форми квалитетнијих извјештаја/анализа и о томе информисати све интересне стране (стручне органе школе, савјетодавна тијела и локалну заједницу) дата је у 9 или 24,35% школа.

У 8 или 21,62% школа је изречена препорука да одјељењске старјешине и предметни наставници треба да воде забиљешке о обављеним разговорима са родитељима, наводећи савјете које су дали родитељима за побољшање рада и учења њихове дјете.

Потреба за изградом/ажурирањем интернет странице школе је уочена у 4 или 10,82% школа.

У мањем броју школа (испод 10%) су изречене препоруке које се тичу: неопходности формативног праћења ученика с циљем унапређења постигнућа ученика; испитивање мишљења и ставова родитеља о свим аспектима рада школе, са посебним акцентом на област сарадње школе и родитеља; мотивације родитеља за редовну сарадњу; реализацију активности које су наведене у Извјештају о самовредновању, постављање огласне табле за родитеље са свим важним информацијама; израде Упутства којим ће се дефинисати процедура отварања и рјешавање садржаја из кутије за примједбе, похвале и сугестије, континуираног документовања свих активности школе у Лџетопис.

Закључак

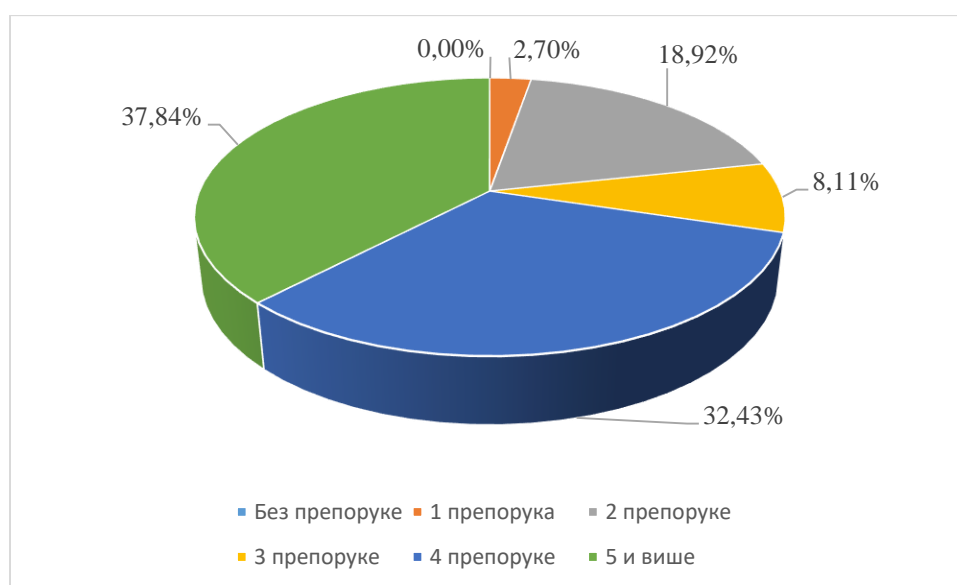
Изречене препоруке у области стандарда 5 који се односи на сарадњу школе са родитељима и установама у локалној заједници указују да се треба радити на унапређењу сарадње родитеља и школе у свим сегментима рада школе. Неопходно је укључити родитеље у процес од заједничког планирања и програмирања, до заједничког анализирања квалитета остварене сарадње. Стручна служба школе заједно са одјељењским старјешинама треба плански осмислити активности у оквиру педагошког образовања родитеља, те у складу са њиховим интересовањима реализовати планиране радионице ради унапређења сарадње родитеља и школе. Неопходно је реализовати редовно информисање родитеља о активностима и дјелатностима школе, кроз израду квалитетнијих извјештаја/анализа. Спровођењем разноврснијих облика сарадње и укључивања институција, установа, организација и појединаца из локалне заједнице радити на промоцији рада школе, с циљем побољшања материјално-техничких услова за васпитно-образовни рад школе.

Анализа стандарда 6

Увидом у појединачне извјештаје о спољашњем вредновању постигнућа 37 основних школа и датих препорука у оквиру стандарда 6, *Људски, физички и специјалистички ресурси унутар школе*, утврђено је да је у оквиру овог стандарда упућена 158 препорука.

Табела 6 : Број и процента изречених препорука за стандард 6

Број препорука	Без препорука	1 препорука	2 препоруке	3 препоруке	4 препоруке	5 и више препорука
Број школа	0	1	7	3	12	14
%	0	2,7	18,91	8,1	32,43	37,83

Слика 32: Дистрибуција препорука за стандард 6

Из табеле је видљиво да је највећи број школа, њих 14 (или 37,83%) добило 5 и више препорука. Дванаест школа (или 32,43%) добило је 4 препоруке за унапређење људских, физичких и специјалистичких ресурса унутар школе. Седам школа (или 18,91%) добило је двије препоруке за унапређење овог квалитета рада. Три школе или 8,10% добило је три препоруке за стандард 6, а само једна школа (или 2,7%) је добила једну препоруку за овај сегмент вредновања. Ови подаци потврђују да је овај сегменту рада школа и даље потребно посветити значајну пажњу. Дистрибуција препорука за стандард 6 дата је у Графикону 32.

Извршена је анализа врсте препорука за унапређење стандарда 6. Увидом у извјештаје са спољашњег вредновања квалитета рада основних школа уочено је да се све дате препоруке могу разврстати на осам категорија: Стручно усавршавање (44), Побољшање материјално-техничких услова (42), План набавке наставних средстава, учила и помагала (18), Процедуре упознавања нових запослених са политикама, прописима, и организацијом рада школе (5), Евиденција употребе опреме на нивоу школе (16), Обнављање библиотечког фонда лектиром и стручном литературом (13), Уређење спортских терена и физкултурне сале (18) и Ангажовање на отклањању слабих страна идентификованих у оквиру овог стандарда (2).

Број и врста изречених препорука у оквиру стандарда

- (44) Стручно усавршавање
- (42) Побољшање материјално-техничких услова
- (18) План набавке наставних средстава, учила и помагала
- (18) Уређење спортских терена и физкултурне сале
- (16) Евиденција употребе опреме на нивоу школе
- (13) Обнављање библиотечког фонда лектиром и стручном литературом
- (5) Процедуре упознавања нових запослених са политикама, прописима, и организацијом рада школе
- (2) Ангажовати се на отклањању слабих страна идентификованих у оквиру овог стандарда

Анализирајући дате препоруке и сугестије утврђено је да је највећи број препорука (27,84%) указао на неопходност планирања континуираног стручног усавршавања наставника, директора и стручних сарадника. Школама је указано на потребу израде индивидуалног планирања стручног усавршавања, заснованог на реалним потребама наставне праксе. Препоруке су указале да стручно усавршавања може бити реализовано у форми огледних часова (угледних часова или радионица), вебинара, проучавање актуелне стручне литературе, размјену искуства и других. Поред индивидуалног стручног усавршавања школама је сугерисано на могућност планирања и организације стручног усавршавања у школи. Директорима и педагозима дате су сугестије да изврше анализу увида у рад наставника, како би се креирали план стручног усавршавања који допринио побољшању квалитета и модернизацији васпитно-образовног процеса и свеукупног рада. Школама је указано на важност праћења реализације стручног усавршавања и израђивања извјештаја који стручни органи школе треба да презентују на сједницама Наставничког вијећа.

У оквиру побољшања квалитета за стандард 6 утврђена је потреба додатног побољшања материјално-техничких услова, те је 26,58% препорука и сугестија дато за унапређење материјално-техничких услова рада у школама. Када је побољшање материјално-техничких услова рада у питању, сугестије и препоруке указују на потребу замјене школског намјештаја који је дотрајао, одржавања и реконструкције система гријања, замјену подова и уређења учионица, реконструкције санитарних чворова, опремања мултимедијалних кабинета, библиотека, простора за индивидуалну сарадњу са родитељима набавци нових учила и наставних средстава, ограђивања школског дворишта, санирања штете на школским објектима које су проузроковале елементарне непогоде, набавку и контролу противпожарних апарата, одржавању хигијене школских просторија, постављањем физичких приступа на улазима школе за особе са инвалидитетом.

Од укупног броја датих препорука 18 препорука или 11,39% дато је за планирање набавке наставних средстава, учила и помагала и уређење спортских терена, физкултурних сала. Материјалне могућности условљавају набавку нових и савремених наставних средстава, учила и техничких помагала. Из тог разлога школама су дате сугестије да пажљиво, економично и одговорно израде план набавке нових наставних средстава, учила и помагала и оспособљавање постојећих, са приоритетним циљевима.

На потребу уређења спортских терена и физкултурних сала дато је такође 18 препорука (или 11,39%). Школама је указано на ургентност санирања одређених недостатака у физкултурним салама, свлачионицама и тоалетима, за чије санирање није потребно издвајање

великих материјалних средстава (ситне поправке реквизита или фарбање). Утврђено је да је једном броју школа неопходно уређивање вањских спортских терена како у централним школама, тако и у подручним одјељењима. Појединим школама дате су препоруке да размотре реалне могућности, у сарадњи са локалном заједницом, за изградњом физкултурне сале како би се створили једнаки услови за све ученике школе. Указано је такође да у школама треба именовати лице за контролу и набавку пакета прве помоћи.

Током спољашњег вредновања квалитета рада школа уочено је да се у једном броју школа доступна наставна средства и опрема не користе у довољној мјери. Из тог разлога дате су и препоруке за евиденцију употребе доступне опреме на нивоу школе. Од укупног броја датих препорука, 16 препорука или 10,12% усмјерено је на израду плана коришћења постојећих ресурса када су у питању наставна средства и учила, али уз обавезно праћење реализације плана и ефеката коришћења истих. Анализу ефикасног коришћења учила и опреме, израђивати на основу анкетања запослених о њиховој ефикасности и сачињавати план набавке, с циљем унапређења квалитета наставе. Према потреби организовати на нивоу школе обуке или радионице које ће наставницима омогућити разноврсну примјену расположивих наставних средстава и начине на које могу помоћу расположивих наставних средстава унаприједити наставу и учинити ученицима час занимљивијим

Спољашњим вредновањем је утврђено да је неопходно обнављање библиотечког фонда лектиром и стручном литературом у школским библиотекама, те је 8,22% препорука усмјерено на опремање библиотека и унапређење рада у њима. Подстицање, развијање, његовање и промоција значаја читалачке културе није могућа без улагања и набавке довољног броја наслова школске лектире и стручне литературе у школским библиотекама. Школама су дате сугестије да се програми рада школских библиотекара морају пажљиво осмислити и креирати како би библиотеке у потпуности пружале подршку образовном процесу, промовисале читање, истраживање и учење. Поред обавезних наслова школске лектире, пожељно је да школске библиотеке обезбједе разноврсне колекције књига, електронских ресурса, енциклопедија и других материјала који могу бити извор информација за ефикасније развијање предвиђених образовних циљева. Програми рада школских библиотека треба да пруже разноврсност садржаја попут организације књижевних сусрета, формирања читалачког клуба, организовања књижевних квизова, те промовисању и награђивању ученика који је прочитао највише књига.

Анализом спољашњег вредновања овог индикатора утврђено је да је пет препорука (или 3,16%) било усмјерено на процедуре упознавања нових запослених са политикама, прописима и организацијом рада школе, те неопходности одговорнијег увида у достављену документацију новозапослених.

У процесу самовредновања двије школе су прецизно сагледале недостатке и могућности унапрјеђења овог стандарда те је школама сугерисано даље ангажовање на отклањању слабих страна идентификованих у оквиру овог стандарда, (2 препорука или 1,26%).

Закључак

Спољашњим вредновањем људских, физичких и специјалистичких ресурса унутар 37 основних школа може се закључити да су за овај стандард школама упућене 158 препоруке. Анализом броја препорука је утврђено да је у 70,27% вреднованих школа упућено четири и више број препорука по једној школи. Садржај препорука сврстан је у 7 сродних категорија: стручно усавршавање, побољшање материјално-техничких услова за рад, опремање наставним средствима и помагалима за рад, укључивање нових запослених у организацију рада школе,

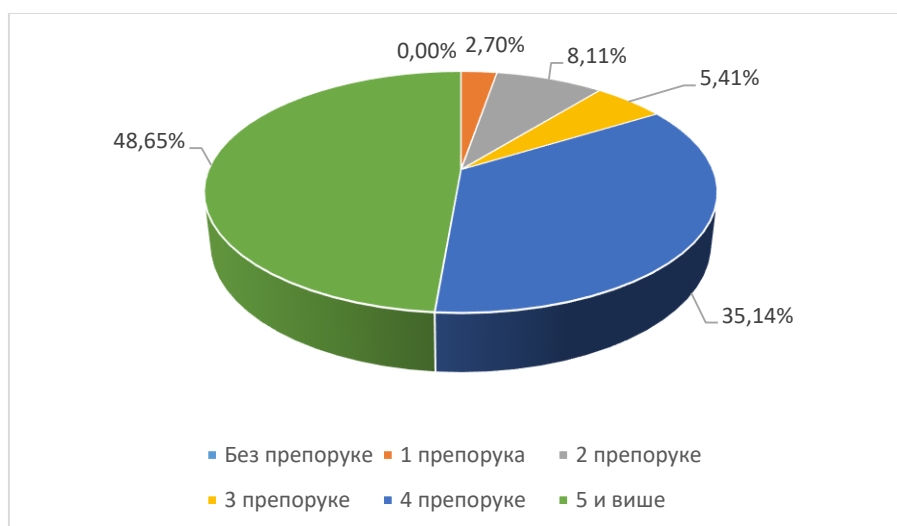
планирање коришћења и коришћење доступне опреме за рад, проширивање библиотечког фонда стручном литературом и насловима дјечје књижевности обухваћене лектиром, уређењем окружења школе, спортских терена и физкултурне сале, те ангажовање на отклањању идентификованих слабих страна у оквиру овог стандарда.

Анализа стандарда 7

Укупан број препорука које је тим за спољашње вредновање дао за стандард 7. *Системи и процедуре осигурања квалитета* је 184.

Табела 7 : Број и процента изречених препорука за стандард 7

Број преп.	Без преп.	1 преп.	2 преп.	3 преп.	4 преп.	5 и више
Бр. школа	0	1	3	2	13	18
%	0	2,70	8,10	5,40	35,13	48,64

Слика 33: Дистрибуција препорука за стандард 7

Број и врста препорука у оквиру стандарда

- (21) Подстицати наставнике на самоевалуацију властитог рада, пружити им помоћ и подршку при провођењу саморефлексије (дати им информације о циљу и сврси саморефлексије), дискутовати на састанцима стручних органа школе о њеном значају, успоставити процедуре њеног провођења, те израђивати извјештаје и анализе након проведене саморефлексије рада наставника.
- (18) Спорадично вршити анализе одређених подручја рада (нпр. планирање, програмирање и припремање за рад; реализација васпитно-образовног рада; вредновање и оцјењивање; сарадња са родитељима; стручно усавршавање; ваннаставне активности и друго), било на нивоу цијеле школе или циљаних групација. Инсистирати на провођењу анализа из којих ће бити донесене конкретне мјере и препоруке за побољшање рада школе у одређеним областима/подручјима рада, али које ће бити и основа за наредно планирање у тим областима. Имати на уму да је анализа документ са егзактним квантитативним и квалитативним показатељима тренутног стања који

има закључке и препоруке, али и дефинисане носиоце, временске рокове и механизам контроле примјене препорука и реализације дефинисаних мјера. На основу проведених анализа, савјетодавни и други органи треба да се укључе у дефинисање закључака и препорука за унапређење рада школе за сваку школску годину и да прате њихову реализацију. Препоручује се коришћење утврђених података за израду компаративних анализа чији би резултати допринијели дефинисању препорука за унапређење рада школа, али и дефинисању приоритета у Развојном односно Акционом плану.

- (14) Формирати Тим за осигурање квалитета васпитно - образовног рада (у почетку то може да буде и Тим за самовредновање школе, јер се послови ових тимова дјелимично подударају).
- (14) Разрадити политике и процедуре за унутрашње осигурање квалитета које треба да јасно дефинишу начин извршења, контроле и анализе кључних процеса у школи, пратити реализацију, те анализирати све активности, и у складу са анализом доносити мјере и препоруке за побољшање квалитета рада школе.
- (13) Интензивирати истраживачко-аналитички рад у школи анкетирањем и испитивањем стања о разним сегментима рада школе (вршити испитивање ставова наставника, ученика, родитеља и представника локалне заједнице итд) како би се након урађене анализе добили релевантни показатељи на основу којих ће се на сједницама Наставничког вијећа вршити презентација анализе резултата анкета проведених на нивоу школе, те на основу тога доносити закључке и мјере за унапређење њеног рада.
- (10) Израдити План унапређења квалитета васпитно-образовног рада са јасно дефинисаним активностима и садржајима за сваки од сегмената рада школе који ће се ревидирати сваке наредне школске године. Ревидирати постојеће планове унапређења васпитно-образовног рада школе који ће се поред постојећих сегмената обухватити области наставе, учења, постигнућа ученика и подршке ученицима. Наведени План треба да буде резултат анализе постојећег стања, те прикупљених мишљења и ставова свих актера васпитно-образовног процеса.
- (9) У сврху самоевалуације рада наставника препоручено је креирати и примјењивати инструмент (или дорадити постојеће) који треба да помогне наставницима да изврше саморефлексију, односно идентификацију предности и недостатака на основу којих ће унаприједити свој рад.
- (8) За дефинисање Развојног плана користити анализе васпитно-образовног рада у школи, Извјештај о самовредновању, Извјештај о спољашњем вредновању квалитета васпитно-образовног рада школе, резултате екстерних провјера, те препоруке Министарства и РПЗ-а. У складу са законским прописима, те на основу претходног анализирања васпитно-образовног рада у школи, извјештаја о самовредновању и спољашњем вредновању квалитета рада, Школа треба да донесе Развојни план за одређени временски период (четири или пет година) који ће се ажурирати/ревидирати на годишњем нивоу односно на основу реализације предвиђених активности, доносити Акциони план за наредну школску годину. Развојни план искључиво треба да буде усмјерен на унапређење квалитета свеукупног рада, у складу са дефинисаном мисијом и визијом школе.
- (7) На основу анализе педагошко-инструктивног рада са наставницима, а с циљем постизања већег квалитета рада наставника, планирати и интензивирати стручно

- усавршавање наставника и подстицати их да примјењују и користе различите облике и методе стручног усавршавања у циљу свог професионалног развоја.
- (5) Препоручује да се састав Тима за самовредновање мијења на годишњем нивоу како би се сви у школи практично упознали са процедуром, али и конкретним мјерама и њиховом реализацијом које се подузимају са циљем унапређења рада и живота школе уопште.
 - (5) Наставити са процесом самовредновања рада школе у складу са Законским одредбама и прописаном методологијом, фокусирајући се на утврђене слабости и дефинисане активности за побољшање.
 - (5) Израдити и провести процедуре усвајања Правилника о награђивању наставника и ученика и Протокола за рад са новопридошлим ученицима и наставницима.
 - (5) Праћење рада наставника наставити радити у континуитету, осавременити лист за евиденцију посјете часу (могу се увести елементи за опсервацију имајући у виду индикаторе дефинисане за потребе вредновања квалитета), те након посјете часу писати записнике у којима ће се направити кратак осврт на свеукупан рад наставника у претходном периоду (планирање и програмирање рада; праћење и вредновање; сарадњу са породицом и друштвеном заједницом; ваннаставни ангажман и сл). Поред часова редовне наставе, реализовати увиде и у часове осталих облика непосредног рада са ученицима, те на стручним органима разговарати о извршеним посјетама часу и препорукама датим за унапређење рада.
 - (5) Успоставити и дефинисати систем извјештавања у школи, са циљем бољег информисања у школи, а чиме ће се остварити и већа транспарентности рада школе.
 - (4) Приликом израде Развојног плана школе слиједити процедуру израде и водити рачуна да је исти израђен на основу резултата испитивања мишљења и ставова ученика, родитеља, наставника, као и осталих релевантних субјеката доћи до приоритета, израдити четворогодишњи Развојни план а у оквиру истог планирати активности које ће бити усмјерене на унапређење квалитета рада школе.
 - (3) Сви запослени су дужни да се упознају са циљевима активности које се реализују у школи и одређеним ангажманом допринесу унапређењу рада школе за добробит првенствено ученика, а затим и свих запослених.
 - (3) Подстицати и развијати писање извјештаја о реализованим планираним програмима рада као вида самоевалуације односно саморефлексије, утврђене закључке из извјештаја користити за креирање наредног програма рада, и успоставити процедуре примјене и поступања са инструментима за самовредновање и саморефлексију рада наставника.
 - (3) Неопходно је да Тим за самовредновање након што донесе програм рада утврди и смјернице за унапређење рада и потребно је радити на повећању броја чланова Тима за самовредновање, ефикаснијем и практичнијем организовању рада чланова Тима као и међусобној сарадњи.
 - (3) Реактивирати и ревидирати рад одређених тимова са циљем унапређења рада и успостављања процедуре осигурања квалитета, а исти су дужни израђивати програме рада који су оперативни и ефикасни.
 - (3) Препоручује се коришћење утврђених мјера и препорука при дефинисању приоритета у Развојном плану школе.

- (3) Осигурање квалитета је задатак свих запослених у школи и никако није одговорност само одређеног броја људи, а примјена политика и процедура за осигурање квалитета рада школе није искључиво одговорност Тима за самовредновање рада школе.
- (2) Приликом израде извјештаја о самовредновању квалитета рада, документацију на коју се школа позива као доказ испуњености неког индикатора, је потребно јасно евидентирати, те приликом навођења докумената на које се школа позива као доказ испуњености индикатора, потребно је наводити тачан назив документа.
- (2) Сви запослени су дужни да се упознају са циљевима активности које се реализују у школи и одређеним ангажманом допринесу унапређењу рада школе за добробит првенствено ученика, а за тим и свих запослених.
- (2) Подстицати све наставнике на реализацију формативног праћења и вредновања са циљем унапређења постигнућа ученика и вођења евиденције о истом, те према потреби реализовати обуку за наставнике која ће наставницима проширити знања о предностима и важности формативног праћења и вредновања.
- (2) Потребно је да стручни активи на основу анализа савјетодавно-инструктивног рада са наставницима, као и на бази извјештаја о планираним и реализованим активностима школе, предлажу мјере за унапређење рада наставника и васпитно-образовног рада уопште.
- (2) Потребно је да школа израђује извјештај о реализацији годишњег програма рада школе, као и да руководство и стручна служба школе пишу годишње извјештаје о раду, које презентују на састанцима релевантних органа школе.
- (2) Стручни сарадници треба да врше анализе припрема наставника који раде са ученицима са посебним потребама, а иста подразумијева давање одговора да ли су предвиђене активности прилагођене специфичностима ученика којима су намијењене, те приједлог за побољшање рада са тим ученицима. У тим за подршку надареним ученицима укључивати и талентоване ученике.
- (2) Стручни и други органи, тијела и тимови школе неопходно је да у оквиру својих записника са састанака и сједница имају евидентирану присутност чланова, као и да усвоје програме рада. Такође, потребно је да на основу реализованих активности, извјештаја и анализа о раду школе, дискутују и доносе адекватне закључке и приједлоге мјера за унапређење њеног рада.
- (1) Потребно је развијати и усавршавати систем осигурања квалитета који би обухватио све сегменте рада школе, а био би базиран на прецизном извјештавању, свеобухватним анализама, дефинисању мјера, активности и поступака које би водиле унапређењу, са јасним механизмом контроле и евалуације.
- (1) Тим за самовредновање треба да израђује Програм рада, води адекватну евиденцију о реализованим активностима и утврђује смјернице за унапређење свог рада.
- (1) Након дефинисаног програма рада, потребно је Тим за самовредновање школе проводи самовредновање на годишњем нивоу пратећи реализацију дефинисаних активности за побољшање у сваком стандарду.
- (1) Приликом самовредновања рада школе, неопходно је сагледати и процијенити сегменте културне и јавне дјелатности школе, функционалност и ефикасност школске управе, те административног и техничког особља, јер и њихов рад значајно доприноси квалитету укупног рада школе.

- (1) Потребно је да Тим за самовредновање чешће одржава састанке како би се сви чланови упознали са оним што је урађено, договорили о наредним корацима, имали континуитет у раду, и сл.
- (1) Након извршеног самовредновања и утврђених недостатака и слабости правити акциони план за унапређење квалитета рада, ослањајући се на расположиве ресурсе и препознате „јаке“ стране.
- (1) Неопходно је сачинити спецификацију програма индивидуалног и групног стручног усавршавања за све наставнике, те радити на даљем упознавању наставника, унапређењу и дубљем заступању компетенција наставника и личног стручног усавршавања који су усмјерени на методологију и приступе рада са ученицима.
- (1) Израдити школски сајт који ће промовисати рад школе и служити родитељима да добију релевантне информације.
- (1) Користити записнике са посјета часу које су сачинили директор и педагог и анализу извршених увида како би се креирао план и програм стручног усавршавања наставника који осликава реалне потребе сваког наставника, односно који ће допринијети побољшању квалитета и модернизацији васпитно-образовног процеса и свеукупног рада.
- (1) Ревидирати скалер за посматрање часа и посматрање активности у продуженом боравку. Скалер за посматрање часа прилагодити типу часа – редовна настава, допунска, додатна, секција, час ВРОЗ-а, продужени боравак.
- (1) Потребно је подносити редовне извјештаје о раду и руковођењу школом и предузимати одређене мјере како би дошло до виднијег и конкретног напретка у свим активностима школе, те израдити приједлог приоритета за побољшање квалитета извођења свих наставних активности и праксе, континуираног обезбјеђења наставних средстава, материјала, склапања уговора и јачања иницијатива ученичког предузетништва, коришћењу савремених (нових) уџбеника, циљано извођење квалитетнијих (огледних) часова.
- (1) У циљу успостављања и унапређења система за осигурање квалитета, потребно је веће ангажовање стручних и савјетодавних тијела. Укљученост свих наставника, родитеља и ученика у сва подручја рада школе доприноси повећању самокритичности, креативности, иницијативности и слично.
- (1) Потребно је поставити кутију за приговоре и приједлоге на видно мјесто у холу школе доступно свим ученицима.
- (1) Потребно је успоставити процедуре подношења приговора и приједлога ученика као и поступања са истим и слично.

Закључак

Највећи број препорука које је тим за спољашње вредновање дао у оквиру овог стандарда односи се на то, да је с циљем унапређења васпитно-образовног рада, неопходно подстицати наставнике на самовредновање, те израдити инструмент за самовредновање који ће примјењивати сви наставници у школи.

У циљу унапређења квалитета препоручено је повремено вршити анализе појединих подручја рада, било на нивоу цијеле школе или групе наставника (нпр. планирање, програмирање и припремање за рад; реализација образовно-васпитног рада; вредновање и оцјењивање; сарадња са родитељима; стручно усавршавање; ваннаставне активности и друго).

При том водити рачуна да је анализа документ са егзактним квантитативним и квалитативним показатељима тренутног стања који има закључке и препоруке. Неопходно је редовно припремати извјештаје о реализације ГПРШ, различитих пројеката у школи, као и анализу појединих програма рада и појединачних активности. Поменуте анализе и извјештаје треба да разматрају надлежни управљачки, стручни и савјетодавни органи школе, те да дају препоруке за побољшање.

Анализом извјештаја о спољашњем вредновању закључује се да већина школа није дефинисала процедуре за осигурање квалитета. При том је неопходно обухватити све сегменте рада школе, дефинисати начин извршења процедуре, систем контроле и праћења, те анализу и извјештавање. Неопходно је формирати Тим за осигурање квалитета у школи, који ће радити на унапређењу квалитета рада школе. При том је потребно водити рачуна да су процедуре за осигурање квалитета одговорност свих запослених у школи, те их самим тим сви морају познавати и поштовати.

На основу свих прикупљених података и препорука потребно је израдити план унапређења квалитета рада школе у коме ће бити дефинисане активности, носиоци, временски рокови и механизми контроле реализације препорука и дефинисаних мјера. На основу овог плана за сваку школску годину, уважавајући резултате самовредновања и спољашњег вредновања квалитета рад потребно је израђивати акциони план за унапређење квалитета рада, као саставни дио анекса годишњег програма рада школе.

Приликом израде развојног плана школе развојног плана слиједити процедуру израде која подразумијева уважавање мишљења и ставова ученика, родитеља, наставника, као и осталих релевантних субјеката. Неопходно је вршити квалитативну анализу реализованих анкета и резултате презентовати на састанцима стручних органа. У оквиру развојног плана дефинисати план унапређења квалитета васпитно-образовног рада, а у складу са реализованим активностима доносити годишњи акциони план који је саставни дио анекса годишњег програма рада школе. На крају сваке школске године радити извјештај о реализацији развојног плана школе.

Како би се резултати самовредновања квалитета рада школе користили у циљу унапређења рада неопходно је формирати Тим за самовредновање, који ће у складу са програмом рада сваке школске године реализовати самовредновање, процјењујући све сегменте рада школе. Препоручено је сваке године у Тим укључивати нове чланове, како би се сви практично упознали са процедуром.

Увид у рад свих наставника препоручено је вршити сваке школске године. Након извршеног увида потребно је израдити записнике, који ће поред утврђеног стања садржати и закључке и мјере за побољшање. На основу ових записника препоручено је припремити анализу реализације наставе, коју ће разматрати стручни органи у школи. Приликом израде плана стручног усавршавања потребно је користити анализу реализације наставе, те водити рачуна да стручно усавршавање допринесе унапређењу квалитета наставе уз употребу свих доступних ресурса.

5. Закључци

Увидом у сегментарне анализе препорука, изречених у извјештајима о спољашњем вредновању основних школа, по стандардима, констатовано је да је изречено укупно 1249

преорука (стандард 1 - 224, стандард 2 - 253, стандард 3 - 165, стандард 4 - 170, стандард 5 - 95, стандард 6 – 158 и стандард 7 - 184).

У стандарду 1, *Управљање и руковођење школом*, садржана су 24 индикатора квалитета, Вредновањем школа констатовано је кроз процес управљања и руковођења школом потребно више пажње усмјерити на организацију факултативне наставе, додатне наставе и секција како би реализованим активностима обухватили различита интересовања ученика. У циљу што успјешније организације врло је важно информисати, како саме ученике тако и њихове родитеље, о томе који програми факултативне наставе, додатне наставе и секција су ученицима доступни, те на основу интересовања планирати организацију различитих ваннаставних активности. Организација овог вида наставног рада омогућава ученицима да истражују и развијају своје интересовање ван редовне наставе, чиме ће се ученицима пружити могућност проширивања знања, јачање самопоуздања и самопоштовања кроз остварене резултате и успјехе, те јачати социјалне вјештине, комуникације и сарадње унутар вршњачке групе.

Анализом овог стандарда и датих преорука може се закључити да је кроз управљање и руковођење школом потребно континуирано радити на континуираном праћењу наставног рада, анализирању оствареног резултата, те кроз дискусију (на нивоу управних и стручних и савјетодавних органа школе) изводити закључке и одредити смјернице за унапређење, те Акционим планом дефинисати конкретне активности, рокове за реализацију и механизме контроле. Вредновањем је утврђено да је треба посебну пажњу посветити подршци наставницима у планирању и анализи остварених резултата кроз савјетодавно-инструктивни рад. Управа школе рад стручних сарадника мора редовно вредновати, пратити реализацију планираних активности остварених резултата и јачати међусобну сарадњу. Анализом је утврђено да је потребно организованије управљање тимовима формираним на нивоу школе, пратити израду програма, реализацију конкретних задатака, те начине евидентирања и извјештавања о оствареним резултатима. Школе треба да дефинишу програме индивидуалног стручног усавршавања, како наставника и стручних сарадника тако и директора, заснованог на опсервацији и самовредновању. Програми индивидуалног стручног не могу бити само формално проведени, него требају бити усмјерени на ефикасну примјену и унапређење остварених постигнућа. Школама су дате преоруке ефикаснију организацију система редовног информисања родитеља о активностима школе и подршци ученицима (путем интернет странице, друштвених мрежа или огласних простора). Побољшање управљања и руковођења школом, захтјева већу координацију управљачких, стручних и савјетодавних органа и тимова. Визија и мисија треба бити полазиште које је засновано на заједничким ставовима и мишљењима наставника, ученика и родитеља. Ови закључци указују на потребу системског приступа на унапређењу управљања и руковођења школом по питању организације наставе, стручног усавршавања, сарадње са родитељима и дефинисања мисије и визије школе.

Стандард 2, *Поучавање и учење*, обухвата 19 индикатора квалитета, за које су у склопу спољашњег вредновања изречене 253 преоруке. Анализом стандарда може се утврдити да постоји потреба за побољшањем процеса поучавања и учења како би се остварио виши ниво квалитета остварених постигнућа. Анализом датих преорука може се закључити да је потребно да наставници са више пажње приступе пословима планирања, програмирања и припремања за наставни рад, како би се циљеви и исходи дати Наставним планом и програмом ефикасније остварили. Спољашњим вредновањем је утврђено организација наставе и методе

рада нису у довољној мјери прилагођене савременом приступу наставног рада, што утиче на квалитет остварених резултата. Факултативна настава, додатна настава и секције требале би задовољити интересовања ученика, како би додатно стечена знања и вјештине била трајна и примјењива. Увидом у извјештаје и записнике стручних актива може се уочити да је неопходно јачање рада стручних актива, како би се максимално искористили бенефити међусобне сарадње. Успјешност поучавања и учења је условљена професионалним развојем наставника и стручним усавршавањем, које треба да проистекне из саморефлексије и самоевалуације. Поучавање и учење мора бити прилагођено потребама ученика, те су школама упућене препоруке за провођење истраживачких активности (анкетирања) како би се боље процијенили ставови ученика и њихове потребе. Анализа остварених резултата и постигнућа ученика је обавезујућа јер пружа смјернице за даљи рад, те су школама дате сугестије за редовну квантитативну и квалитативну анализу остварених постигнућа ученика, како би имали бољи преглед могућности за унапређење. Квалитет поучавања и учења тешко се може остварити и прилагодити потребама ученика без сталног стручног усавршавања, те су школама упућене препоруке за савјеснији приступ индивидуалном стручном усавршавању и професионалном напретку наставника. Анализом препорука датих за овај стандард констатована је потреба за системским и континуираним залагањем на унапређењу начина поучавања и учења.

Стандард 3, *Ученичка постигнућа*, сагледавањем 13 индикатора, а у циљу унапређења квалитета ученичких постигнућа, спољашњим вредновањем школама је упућено 165 препорука. Спољашњим вредновањем квалитета овог стандарда може се закључити да је наглашена неопходност активног и континуираног праћења и вредновања постигнућа ученика, са посебно усмјереном пажњом на формативно вредновање. Анализа је указала на значај квантитативних и квалитативних анализа (такође и компаративних анализа) остварених резултата на спољашњим провјерама постигнућа ученика, оцјена и општег успјеха. Препорукама датим за овај стандард указано је на значајну улогу стручне службе школе да на основу израђених анализа да смјернице за израду приједлога мјера за унапређење. Анализа рада секција, допунске, додатне и факултативне наставе је указала на значај праћења напретка ученика, анализе остварених резултата и провођењу мјера у стварању образовног окружења по мјери ученика. Препорукама је указано на важност поштовања Правилника о оцјењивању и прецизном вођењу евиденције, као и примјени различитих метода вредновања и самовредновања, те значају подстицаја, награђивања и промовисања оствареног успјеха у мотивацији ученика. Спољашњим вредновањем је констатована неопходност прецизно израђених индивидуално прилагођених програма, као и континуирано вредновање оствареног, правовремену подршку стручних сарадника како би се обезбједила адекватна подршка свим ученицима. Унапређење васпитно-образовног рада може се остварити једино кроз транспарентан увид у праћење и вредновање ученика, као и анализа резултата, са крајњим циљем постизања квалитетнијег образовања.

У стандарду 4, *Подршка ученицима*, садржана су 22 индикатора, а спољашњим вредновањем школама је упућено 170 препорука. Из наведене анализе и датих препорука може се констатовати да је школама указано на значај награђивања и мотивације наставника за остварене успјешне резултате и квалитетан рад. Школама су дате препоруке за израду детаљних анализа и компаративних анализа различитих сегмената рада школе, укључујући и спољашњу провјеру постигнућа ученика, успјеха у учењу и владању, рада секција, допунске, додатне и факултативне наставе, те активности на унапређењу подршке надареним и талентованим ученицима. Анализом је утврђена потреба за израдом прецизнијих програма за ученике отежаним напредовањем како би се свим ученицима обезбједила адекватна подршка.

У циљу подршке школе су упућене на већу сарадњу са инспекторима-стручним савјетницима како би се у што већој мјери подстакао стручни и професионални развој. Као ефикасан начин подршке ученицима истакнута је важност промоције рада школе, транспарентног истицања примјера добре праксе и развоја социјалних компетенција ученика. Школама је дата смјерница да уз ефикасан програм рада значајну подршку ученицима могу да пруже формирану стручни тимови у школи. У циљу јаснијег препознавања потреба ученика, школама је указано на важност самовредновања рада наставника ради благовремене и ефикасне подршке ученицима. У циљу подршке ученицима значајна је квалитетна сарадња наставника и стручних сарадника као и прецизно израђени индивидуални програми рада. Анализа овог стандарда је указала да је наставницима неопходна подршка стручних сарадника у овом сегменту рада.

Стандард 5, *Сарадња школе са породицом и установама у локалној заједници* потврђује се кроз седам дефинисаних индикатора. Спољашњим вредновањем квалитета рада, школама је упућена 95 препорука у циљу остваривања квалитетније сарадње школе са породицом и установама у локалној заједници. Из анализе је видљиво да је школама указано на важност остваривања партнерских односа са родитељима и локалном заједницом. Иако сарадња постоји, значајно је и даље радити на унапређењу, те радити на укључивању и информисању родитеља у активности школе. Сарадња са родитељима представља основни предуслов квалитетног функционисања школе. Подршка родитеља је важна како у планирању тако и током реализације планираних активности. У свему томе, одјељењске старјешине, Савјет родитеља и стручни сарадници имају значајну улогу. Стручни сарадници би требали да организују планске педагошке радионице у складу са интересовањима родитеља и потреба школе. Родитељима треба омогућити учешће у изради програм сарадње на нивоу одјељењске заједнице. Школама су дате препоруке да у што већој мјери укључе родитеље у анализирања квалитета сарадње. Увидом у извјештаје о самовредновању школа и препоруке упућене кроз поступак спољашњег вредновања утврђено је да је потребно јачати разноврсне облике сарадње и укључивања институција, установа, организација и појединаца из локалне заједнице, те радити на промоцији рада школе, с циљем побољшања материјално-техничких услови за васпитно-образовни рад школе. О свим реализованим активностима неопходно је транспарентно информисати и родитеље и јавност. Због тога разлога школама су дате препоруке да у што већој мјери ојачају разне облике укључивања институција, установа, организација и појединаца у заједничке активности и пројекте, јер је сарадња са институцијама, установама, организацијама и појединцима из локалне заједнице школама пружа могућност побољшања материјално-техничких услова за васпитно-образовни рад.

Стандард 6, *Људски, физички и специјалистички ресурси унутар школе*, прецизније одређује 17 индикатора. Спољашњим вредновањем овог стандарда, школама су упућене 158 препорука. На основу анализе свих препорука и сугестија датих након спољашњег вредновања квалитета рада школа може се закључити да постоји низ кључних области које захтијевају унапређење у основним школама. Највећи број препорука упућен је на потребу континуираног стручног усавршавања како наставника, али исто тако и директора и стручних сарадника, што је суштински значајно за унапређење квалитета рада школе. Домен индивидуалног стручног усавршавања мора имати функционалну вриједност, а не само формалну што значи да треба бити примијењен у пракси. Материјално-технички услови су условљени средствима која су школама дата на располагање, а вредновањем је потврђено да је наглашена потреба за побољшањем материјално-техничких услова у школама, што укључује обнову, одржавање и набавку опреме. Евидентно је такође да школе немају прецизан увид коришћења техничких и материјалних могућности које у школама постоје. Дате препоруке везано за овај стандард подстичу школе на унапређење библиотечких фондова и промоцију читалачке културе.

Анализом квалитета овог стандарда може се закључити да су школама је указано на важност праћења и евалуације стручног усавршавања, коришћења наставних средстава и ресурса и уређењем спортских објеката. Важно је да школе пажљиво планирају и прате све наведене препоруке како би се обезбиједио квалитетнији образовни процес и бољи услови за ученике и наставнике.

Стандард 7, *Системи и процедуре осигурања квалитета*, одређују 11 индикатора. Спољашњим вредновањем квалитета рада школе, школама је упућена 184 препорука за побољшање система и процедура које је потребно примјењивати у школи како би се квалитет васпитно-образовног рада одржао и унаприједио. Овај стандард указује на политике и процесе који интегрисани осигуравају квалитет васпитно-образовног процеса и доприносе континуираном унапређивању рада школе и развоју одговорности. Анализом је утврђено да постоје значајни показатељи који указују на потребу унапређења. Школама су упућене смјернице на подстицање наставника на самовредновање и израду инструмента за самовредновање који ће бити јединствен на нивоу школе, и као такав подстицати побољшање квалитета наставе. Школама су дате инструкције за израду периодичних анализа различитих области рада школе (планирање, реализација наставе, оцјењивање, сарадња са родитељима и стручно усавршавање) како би се идентификовале слабости и планирали кораци за унапређење. Већина школа нема дефинисане процедуре које осигуравају квалитет рада, те тимови за спољашње вредновање школама дали инструкције за формирање тима за осигурање квалитета и успостављање процедура контроле и праћења. Сви запослени требају бити одговорни за спровођење ових процедура. На основу прикупљених података и датих препорука, школама је сугерисано да израде план унапређења квалитета рада школе са јасно дефинисаним активностима, носиоцима активности, роковима и механизмима контроле. Овако израђен план треба да буде саставни дио годишњег програма рада школе. За израду развојног плана школе потребно је да школе примјењују прописану процедуру која укључује мишљења и ставове ученика, наставника и других релевантних субјеката. Квалитативну анализу проведених анкета потребно је презентовати стручним органима школе. Школама је дата препорука за формирање тима за самовредновање који ће периодично самовредновањем утврдити квалитет свих сегмената рада школе и учествовати у изради годишњег акционог плана. Педагошко-инструктивни увид у рад наставника је неопходно евидентирати у форми записника који садржи закључке и мјере за унапређење. Ови записници су основа за анализу реализације наставног рада коју проводе стручни органи школе. Проведене анализе стручни органи школе треба да користе као основу за израду плана стручног усавршавања које има за циљ унапређење квалитета наставе уз коришћење свих расположивих и доступних ресурса школе. Важно је нагласити да је праћење и израда анализа основ за системско и континуирано унапређење квалитета васпитно-образовног рада школе и само на тај начин може се остварити побољшање квалитета рада школа.

6. Наредни кораци

Из дефинисаних закључака Анализе произилазе и могући приоритетни задаци и активности у сврху унапређења и побољшања квалитета рада за школе, јер су наведени показатељи у ствари препоруке са највећим бројем понављања што указује на интензитет потребе да се подузму конкретни кораци у одређеном сегменту рада школе.

На основу анализа појединачних извјештаја о самовредновању и спољашњем вредновању рада школа, квантитативне и квалитативне анализе препорука за унапређење

квалитета рада школа које су тимови спољашњих евалуатора дефинисали као и резултата анализе, школе могу да реализују препоруке, узевши у обзир учесталост понављања истих као показатеља могућих корака и активности неопходних за даљи рад.

Као смјернице и приоритетни задаци којим се школски тимови за самовредновање у наредном периоду требају руководити су:

- у циљу ефикасније организације рада школе развијати систем информисања о важним питањима из живота и рада школе, идентификовати потребе и интересовања ученика, те континуирано вршити евалуацију и прилагођавање,
- унаприједити начине планирања, прилагодити методе наставног рада и континуирано радити на усавршавању како би се побољшао квалитет наставе и постигнућа ученика,
- формативним вредновањем континуирано пратити остварени васпитни и образовни напредак ученика (у оквиру редовне наставе, ваннаставних активности, ИОП-а), те квантитативно и квалитативно анализирати остварене резултате (уз подршку стручних сарадника и ангажованост стручних органа школе), израдити приједлоге мјера за побољшање и транспарентно приказати остварене резултате,
- у циљу прецизнијег препознавања потреба ученика и ефикасне подршке, потребно је да наставници периодично врше самовредновање,
- наставне и ваннаставне активности прилагодити различитим васпитно-образовним потребама ученика користећи одговарајуће дидактичко-методичка рјешења,
- са више пажње израђивати прилагођене програме рада за ученике којима је потребна додатна подршка како би омогућили максималну подршку индивидуалном развоју и напредовању свих ученика,
- уредити систем награђивања и мотивације наставника за успјешно остварене резултате и квалитетан рад и промовисати примјере добре праксе,
- да у што већој мјери јавно промовишу остварене резултате како ученика,
- вршити детаљне компаративне анализе различитих аспеката рада школе, укључујући и спољашње провјере постигнућа ученика, општи успјех, ваннаставне активности и подршку надареним ученицима,
- јачати партнерске односе са родитељима и локалном заједницом и информисање о активностима школе,
- континуирано вршити стручно усавршавање наставника, директора и стручних сарадника с фокусом на примјену у пракси,
- прецизно пратити потребе школе, те одговорно, плански и функционално управљати ресурсима, те уложити напор у побољшање материјално-техничких услова,
- развијати сарадничке односе на свим нивоима унутар школе,
- на осигурању квалитета радити системски и континуирано.